

Kouluun liittyvä sanasto outokumpulaisessa koululaisslangissa

Maisterintutkielma

Oiteli Lasarov

Suomen kieli

Kielten laitos, Jyväskylän yliopisto

2014

JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO

Tiedekunta – Faculty Humanistinen tiedekunta	Laitos – Department Kielten laitos
Tekijä – Author Oiteli Lasarov	
Työn nimi – Title Kouluun liittyvä sanasto outokumpulaisessa koululaisslangissa	
Oppiaine – Subject Suomen kieli	Työn laji – Level Maisterin tutkielma
Aika – Month and year Lokakuu 2014	Sivumäärä – Number of pages 50 sivua + 3 liitettä
<p>Tiivistelmä – Abstract</p> <p>Tässä tutkimuksessa tarkastellaan kouluun liittyvää sanastoa outokumpulaisessa koululaisslangissa. Kouluun liittyvää sanastoa kuvataan Kari Nahkolan esittämän koululaisslangin muodostusmallin mukaisesti. Tutkimuksen informantteina ovat outokumpulaiset yläkouluikäiset nuoret. Informantteja on yhteensä 59, joista 32 on poikia ja 27 tyttöjä. Aineiston keruu toteutettiin kyselylomakkeen avulla ja siinä kysytään slangivastinetta 64 kouluun liittyvälle yleiskielen sanalle. Kyselylomakkeeseen kuuluu myös avoin osio, jossa informantteja pyydetään luettelemaan sellaisia kouluun liittyviä sanoja, joita ei ensimmäisessä osassa kysytä. Aineisto kerättiin Kummun koulu 5.–9.:ssä kevään ja syksyn 2013 aikana.</p> <p>Tutkimuksessa tarkastellaan outokumpulaista koululaisslangia kahdesta eri näkökulmasta, muodostus- ja yleisyysnäkökulmasta. Muodostusnäkökulmassa keskeisenä tutkimusvälineenä on Nahkolan muodostusmalli, joka koostuu neljästä eri muodostuskeinosta: merkityksen muutoksista, äänneasun muutoksista, uusista, itse keksityistä sanoista ja lainasanoista. Yleisyyttä kuvataan kolmesta eri näkökulmasta. Ensimmäiseksi tarkastellaan sitä, kuinka monta vastausta yleiskielen sana on saanut eli mikä on sanan kaikkien slangivastineiden yhteismäärä. Toiseksi tarkastellaan sitä, kuinka monta kertaa sanalle on annettu sama slangivastine eli kuinka moni vastaajista käyttää kyseistä slangisanaa. Kolmas näkökulma yleisyyteen on, kuinka monta eri slangivastinetta yleiskielen sana on kerännyt.</p> <p>Tutkimuksen perusteella outokumpulaisen koululaisslangin sanojen yleisimmät muodostuskeinot ovat johtaminen ja sanojen muodostaminen sekä lähimerkityksisten että kuvailevien sanojen avulla. Eniten vastauksia saaneet sanat ovat ahkera, menestyvä oppilas, linja-auto, jälki-istunto ja tietokone. Nämä sanat ovat keränneet yli kuusikymmentä vastausta. Oppiaineet keräsivät runsaasti vastauksia ja suurin osa oppiaineista sai yli viisikymmentä vastausta. Outokumpulaisen koululaisslangin suosituimmat slangivastineet ovatkin oppiaineita, sillä <i>enkku</i>, <i>äikkä</i> ja <i>kuvis</i> ovat tutkimuksen yleisimmät slangivastineet. Eniten erilaisia slangivastineita saaneet yleiskielen sanat ovat häiritsijä, häirikkö ja 5.-luokkalainen.</p>	
Asiasanat – Keywords Nuoriso, Outokumpu, sanastontutkimus, slang	
Säilytyspaikka – Depository Kielten laitos	
Muita tietoja – Additional information	

SISÄLLYS

1. JOHDANTO	1
1.1 Koululaisten kieli tutkimuskohteena	1
1.2 Nuorten kieli	3
1.3 Outokummun ja sen murteen esittely	4
2. SLANGIN TUTKIMUS	8
2.1 Slangin määrittely	8
2.2 Yleiskieli ja puhekieli	11
2.3 Helsingin slang	13
2.4 Slangisanojen muodostaminen	15
2.5 Koululaisslangi	18
3. AINEISTO JA MENETELMÄT	20
3.1 Tutkimuksen toteutus	20
3.2 Aineiston esittely	22
4. OUTOKUMPULAINEN KOULULAISSLANGI	25
4.1 Slangisanojen muodostus	25
4.1.1 Muodostuskeinojen esittely	25
4.1.2 Äänneasun muutokset	27
4.1.2.1 Slangijohtaminen	27
4.1.2.2 Typistäminen	28
4.1.2.3 Vartalon sisäinen muuntelu	28
4.1.3 Merkityksen muutokset	29
4.1.3.1 Metaforat	29
4.1.3.2 Paronymia	30
4.1.3.3 Metonymia	30
4.1.4 Lainat	30
4.1.5 Yhdyssanojen osat	31
4.1.6 Lähimerkityksiset yleiskielen sanat	32
4.1.7 Kuvailevat sanat	32
4.1.8 Nimet	33

4.1.9 Murteellisuudet	34
4.2 Slangisanojen yleisyys	35
4.3 Muita huomioita	42
4.3.1 Luokka-asteiden väliset erot	42
4.3.2 Muut osiot	42
4.3.3 Muut sanat	43
5. PÄÄTÄNTÖ	44
5.1 Yhteenveto outokumpulaisesta koululaisslangista	44
5.2 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusideat	46

LÄHTEET JA LIITTEET

1 JOHDANTO

1.1 Koululaisten kieli tutkimuskohteena

Tutkin maisterintutkielmassani Outokummun yläkouluikäisten koululaisslangia. Rajaan aiheistoni koskemaan kouluun liittyvää sanastoa, sillä koulu on keskeisessä asemassa nuorten elämässä ja haluan tietoa siitä, millaista kieltä nuoret koulusta käyttävät. Opiskelen äidinkielen opettajaksi ja siksi on mielenkiintoista keskittyä nimenomaan kouluun liittyvään sanastoon. Koulu on tulevaisuuden työympäristöni ja haluan, että tutkielmani liittyy siihen. Olen kotoisin Outokummusta ja sen vuoksi päätin tutkia outokumpulaista koululaisslangia. Myös se, ettei Pohjois-Karjalasta ole tehty koululaisslangitutkimuksia, tuki päätöstäni.

Olen aina ollut kiinnostunut kielenkäytöstä ja siitä, kuinka tilannesidonnaista kielenkäyttö on. Kielenkäyttö vaihtelee eri konteksteissa, mikä on mielestäni mielenkiintoinen ilmiö. Minua kiinnostaa erityisesti nuorten käyttämä kieli. Koulu luo nuorille yhteisön, jossa vallitsee oma kulttuurinsa ja kielenkäyttönsä ja siksi siellä syntyy omaa slangia. Koululaisten omaa, erityistä sanastoa ja sen käyttöä kutsutaan koululaisslangiksi. Vakiintuneet koululaisslangisanoat ovat sellaisia, joita koulun ulkopuolisetkin ymmärtävät, mutta sanojen käyttö on heillä niin vähäistä, ettei sitä voi kutsua slangin käyttämiseksi.

Koululaisslangia on Suomessa tutkittu melko paljon, mutta tuoreita tutkimuksia alalta ei juuri löydy. Slangin sanasto on lyhytikäistä ja vaihtuvaa, koska ilmaisujen teho kuluu nopeasti. Tästä huolimatta eri slangeissa on paljon sellaisia sanoja, jotka pysyvät muuttumattomina. Esimerkiksi vanhan Helsingin slangin sanoista hyvin monet ruotsalaislainat ovat olleet käytössä pitkään, kuten *mutsi* merkityksessä äiti. (Karttunen 1989: 156.)

Slangeista erityisesti koululaisslangi uudistuu nopeasti (Saani-lahti – Nahkola 2000: 109) ja näin ollen koululaisslangin tutkimus on tälläkin hetkellä perusteltua. Tuoreimmat löytämäni koululaisslangitutkimusten tulokset ovat 1990-luvulta, ja haluankin tuoda tutkimuskentälle tietoa 2010-luvun koululaisslangista. Kuten kaikki slangit, myös koululaisslangi on tilannesidonnaista eli se vaihtelee tilanteen ja ympäristön sekä kielenkäyttäjien mukaan. Tästä huolimatta tutkimusoletuksena on, että outokumpulaisessa koululaisslangissa esiintyy runsaasti myös vanhoja, vakiintuneita slangisanoja. Vaikka uutta sanastoa kehittyy jatkuvasti, koululaisslangissa käytetään paljon sanoja, jotka ovat olleet käytössä jo vuosikymmeniä. Tästä esimerkkinä on opettajasta käytettävä nimitys *ope*. (Saani-lahti – Nahkola 2000: 109.)

Aikaisemmin ajateltiin, että slangia esiintyy suurissa kaupungeissa, sillä se on alkujaan kaupunkilainen kielimuoto (Karttunen 1979: 8). Kuitenkin esimerkiksi Saani-lahten ja Nahko-

lan (1991) tutkimus virtolaisesta koululaisslangista osoittaa sen, että slangia esiintyy pienilläkin paikkakunnilla. Tästä huolimatta vain lähinnä isojen kaupunkien, kuten Turun, Tampereen, Helsingin ja Jyväskylän koululaisslangia on tutkittu. Itä-Suomessa koululaisslangia on tutkittu ainakin Kuopion, Lappeenrannan ja Savonlinnan alueilta, mutta Pohjois-Karjalasta ei tietävästi ole tutkimuksia. Outokumpu on melko pieni paikkakunta Pohjois-Karjalassa, joten tutkimuksellani täydennän sekä pienten paikkakuntien että Itä-Suomen koululaisslangitutkimusta. Tutkimukseni päätarkoituksena ei ole vertailla outokumpulaista koululaisslangia muiden kaupunkien koululaisslangiin, vaan pikemminkin tarkastella tämän hetkistä nuorten sanastoa. Paikkakunta kuitenkin vaikuttaa slangiin ja sen vuoksi otan sen huomioon tutkimuksessani. Käytän jonkin verran aikaisempia tutkimuksia vertailukohteina outokumpulaiseen koululaisslangiin ja vertailun tulokset esitän päätännössä. Erityisesti Saanilahden ja Nahkolan tutkimus Virtain koululaisslangista on tutkielmani vertailukohde.

Slangi erottuu muusta kielenkäytöstä ennen kaikkea sanaston osalta (Karttunen 1979: 8), ja slangin tutkimus kuuluukin sanaston tutkimuksen alueeseen. Aikaisemmissa tutkimuksissa on tutkittu nuorten koko elämänpiiriin, muun muassa kouluun ja vapaa-aikaan, liittyvää slangia. Itse otan hieman eri näkökulman koululaisslangiin, sillä tarkastelen vain kouluun liittyvää sanastoa. Koululaisslangilla käsitetään siis kaikki nuorten elämään liittyvät slangiaines, joten kouluun liittyvä sanasto on vain yksi koululaisslangin osa-alue. Haluan tutkimuksellani tuoda esille kattavaa tietoa nuorten kouluun liittyvästä sanastosta ja kielenkäytöstä.

Keräsin aineiston kyselylomakkeen avulla, samoin kuin Saanilahti ja Nahkola (1991), mutta erona heidän tutkimukseensa tutkin koululaisslangista vain kouluun liittyvää sanastoa. Näin ollen pyrin saamaan entistäkin syvempää ja monipuolisempaa tietoa koulumaailman sanastosta. Jos olisin tutkinut oppilaiden koko elämään liittyvää slangisanastoa, saisin kokonais kuvan ilmiöstä, mutta kuva olisi pinnallisempi. Ongelmana siinä olisi ollut myös se, olisinko osannut kysyä juuri sellaisia sanoja, jotka kuuluvat nuorten elämän ytimeen. Jos tavoitteena olisi saada koko koululaisslangista syvempi kokonaiskuva, kyselylomakkeen tulisi olla paljon laajempi, eikä siihen oman tutkimukseni resurssit riitä. Kyselylomakkeen tulisi olla myös erilainen, sillä omassa kyselylomakkeessani annoin valmiit yleiskielen sanat, joille oppilaat antoivat slangivastineensa. Tällä tavalla kyselylomake on rajattu, eikä sanaston aiheet ole vastaajien itse päättämiä. Halusin rajata kyselylomakkeen aihepiirin koulumaailmaan, sillä tulevana opettajana olen kiinnostunut siitä, millaisia kouluun liittyviä sanoja oppilaat käyttävät.

Lähestyn tutkimuskohdettani kahden tutkimuskysymyksen avulla:

1. Miten outokumpulaisten koululaisslangin slangisanat on muodostettu?
2. Mitkä ovat yleisimpiä slangisanoja?

Kuvailen outokumpulaista koululaisslangia ennen kaikkea yleisyys- ja muodostusnäkökulmasta. Ensimmäiseen kysymykseen etsin vastausta Nahkolan esittelemän slangisanojen muodostusmallin avulla, jonka mukaan slangisanat jaetaan neljään eri muodostuskeinoryhmään: merkityksen muutokseen, äänneasun muutokseen, uusiin, itse keksittyihin sanoihin ja lainasanoihin (Nahkola 1999a: 619–620). Ensimmäinen tutkimuskysymys on painoarvoltaan suurempi, sillä keskityn muodostusnäkökulmaan enemmän kuin yleisyysnäkökulmaan.

Slangisanojen yleisyyttä tutkin kolmesta eri näkökulmasta. Ensimmäiseksi tutkin, kuinka paljon tietylle yleiskielen sanalle on annettu vastauksia yhteensä, eli mikä on sanan slangivastineiden kokonaismäärä. Toiseksi tutkin, kuinka monta kertaa slangivastine on mainittu koko aineistossa. Tällä saan selville, kuinka moni informantti käyttää kyseistä slangivastinetta. Kolmas näkökulma yleisyyteen on se, kuinka monta erilaista slangivastinetta yleiskielen sana on kerännyt. Tarkoitukseni oli tutkia myös eri luokka-asteiden välisiä eroja ja verrata tutkimustuloksia muihin koululaisslangitutkimuksiin. Jätän ne kuitenkin varsinaisten tutkimuskysymysten ulkopuolelle, sillä tutkimuksessani sivuan vain hieman eri luokka-asteiden eroja ja vertailuja muihin tutkimuksiin.

1.2 Nuorten kieli

Nuoruuden määrittely on hankalaa, sillä rajat lapsuuden ja nuoruuden sekä toisaalta nuoruuden ja aikuisuuden välillä ovat häilyviä. Nuoruutta pidetään siis välivaiheena lapsuuden ja aikuisuuden välillä. Nykyisin nuoruusaika on pidentynyt sekä lapsuuden että aikuisuuden puolelta, sillä nuoret kehittyvät fyysisesti aikaisemmin kuin ennen ja toisaalta nykyisin opiskellaan pidempään kuin ennen ja näin ollen työelämään siirtyminen on viivästynyt. Sosiolingvivistisissä variaationtutkimuksissa nuoriksi on kutsuttu sekä 10- että 30-vuotiaita. Lappalainen on tutkinut suomalaisnuorten nykypuhekielen tutkimuksia ja hänen artikkelissaan nuoruuden ikäraja on 13–20. (Lappalainen 2001: 75.) Routarinne ja Uusi-Hallila (2008: 9–10) taas ovat toimittaneet teoksen, joka käsittelee kouluikäisten eli 7–19 -vuotiaiden kieltä, ja sanovat, että teoksen nimenä voisi olla myös nuorten kieli. Nuoruuden alkaminen on kuitenkin hyvin yksilöllistä, sillä lapset kehittyvät eri tahtiin niin henkisesti kuin fyysisesti.

Kun lapset aloittavat koulun, heillä on yleensä vain yksi kielimuoto, jota käyttävät joka tilanteessa. Tämä kielimuoto voi vaihdella hyvin paljon eri lapsilla, sillä he tulevat erilaisista kasvuympäristöistä, joissa oppivat käyttämään kieltä. Oppilaiden sopeutuessa koulun kulttuuriin kielen käytön erot tasaantuvat, sillä ryhmäytyminen luo paineita samanlaiseen kielenkäyt-

töön. Yksilön kannalta kielenkäyttö muuttuu, sillä koulun aloittaminen tuo uusia kielenkäyttötilanteita ja näin ollen tarve uusille kielimuodoille syntyy. Esimerkiksi oppituntitilanne on lapselle aluksi vieras ja ennen kokematon tapahtuma, jossa tarvitaan tietynlaista kielenkäyttöä. Koska koulu on vahvasti yhteisöllinen, myös kielimuodon tulisi olla yhtenäistä. Tämä näkyy oppilaiden puhekielessä sekä koululaisslangin omaksumisessa. (Suojanen 1982: 157.)

Käsitteellä nuorten kieli tarkoitetaan nuorten erilaisia kielellisiä valintoja ja pyrkimyksiä. Yksilöiden välillä voi olla suuriakin eroja, mutta keskimäärin nuoret käyttävät paljon yleispuhekielisyksiä, kuten *se-* ja *ne-* pronomineja ihmisistä puhuttaessa. Yleispuhekielisyudet ovat sellaisia, joista ei voi päätellä puhujan taustaa tai kotipaikkakuntaa. Myös eteläiset puhekielen piirteet ovat nuorten kielenkäytössä suosittuja, mutta siitä huolimatta murteellisuudetkin säilyvät nuorten kielessä. (Routarinne – Uusi-Hallila 2008: 29–30.) Lappalaisen mukaan karkeasti jaoteltuna nuorten ja aikuisten kielenkäytön suurimpana erona on nimenomaan murteellisuus, sillä nuoret suosivat mieluummin laajalevikkisiä puhekielisyksiä kuin leimallisia murteellisuuksia (Lappalainen 2001: 77).

Huomiota herättävää nuorten kielessä on erityisesti sanasto, joka on usein metaforista ja affektiivista. Affektiivisella sanalla tarkoitetaan hyvin tunnepitoista sanaa. Routarinteen ja Uusi-Hallilan mukaan slangisanoja käytetään yleensä tyylittelyyn, mutta spontaanissa puheessa niitä esiintyy melko harvoin. Koululaisslangin attraktiokeskuksia, eli sanoja, joille kerääntyy eniten synonyymeja, ovat etenkin *tupakka*, *tyttö*, *maalainen* ja *ärtymys*. Nuorten kielen affektiivisuus on voimistumassa, mikä ilmenee sanaston lisäksi intensiteetti-ilmausten runsautena, esimerkiksi *tosi* tai *sika* hyvä. Nuoret suosivat myös diskurssipartikkelien käyttöä, esimerkiksi puheen seassa käytetään paljon sanoja *niinku* ja *tota*. (Routarinne – Uusi-Hallila 2008: 30–31.)

1.3 Outokummun ja sen murteen esittely

Outokumpu on pieni kaupunki Pohjois-Karjalassa. Huhtikuussa 2014 sen asukasluku oli 7 236 (Väestörekisterikeskus 2014). Alun perin se oli pieni kylä Kuusjärven pitäjässä, mutta kuparimalmin löydyttyä vuonna 1910 siitä alkoi kasvaa kaupunki, jonka nimeksi tuli Outokumpu (Outokummun kaupungin nettisivut). Outokumpu sai nykyisen nimensä verrattain myöhään, vasta vuonna 1968, kun taas kaivosyhtiö otti sen nimekseen jo vuonna 1914. Outokummusta tuli kaupunki vuonna 1977, ja vuoteen 1989 jatkunut kaivostoiminta antoi sille oman leimansa merkittävänä kaivoskaupunkina. (Piiparinen 2008: 8, 25.)

Outokumpuun syntyi Suomen historian merkittävin kaivos, joka toi koko Suomeen rikkauksia. Outokummun kaivoksesta saatiin pääasiassa kuparia, mutta myös jonkin verran kulta, hopeaa, rautaa, sinkkiä, nikkeliä ja kobolttia. Parhaimmillaan kaupungin väkiluku oli lähes 13 000, mutta kun kaivostoiminta alkoi hiipua, myös väkiluku pieneni ja toiminnan loppumisen jälkeen asukasluku on laskenut entisestään. Kaivostoiminnan rinnalle alettiin kehittää muuta teollisuutta jo 1970-luvulla, jotta turvattaisiin kaupungin tulevaisuus. Nykyisin Outokumpu onkin edelleen teollisuuskaupunki, jonka yritysten teknologinen osaaminen on tasoltaan korkeaa. (Piiparinen 2008: 8.)

Alun perin Rääkkylästä löydettiin suuri kivilohkare, joka näytteiden ottamisen jälkeen osoittautui kuparimalmiksi. Rääkkylästä malmin ei kuitenkaan löydetty kivilohkareita enempää, vaan emäkallio löytyi Outokummusta. Tämän löydöksen jälkeen Outokummussa aloitettiin kaivostoiminta vuonna 1910. Outokummun kaivos koostui kolmesta eri kaivoksesta: vanhasta kaivosalueesta, joka sijaitsee tämän hetkisen Outokummun ydinkeskustassa, Mökkiväärän kaivoksesta ja Keretin kaivoksesta. Tämän kaivoskokonaisuuden lisäksi Outokummun alueella on toiminut vuosina 1971–1985 Vuonoksen kaivos, joka oli tuotantomäärältään suurin 1970-luvulla. (Piiparinen 2000: 8–11.)

Ennen kuin malmi löydettiin ja kaivostoiminta aloitettiin Outokummussa, nykyinen Outokummun keskusta oli Kuusjärven kunnan syrjäseutua, jossa asui vain muutama pientilallinen. Ennen kaivostoiminnan alkua löydetty kuparimalmi syväkairattiin Outokumpu-nimisen mäen läheisyydestä ja siitä Outokumpu ja Outokumpu Oyj ovat saaneet nimensä. Kaivostoiminnan alkuvaiheessa 1910–1920 -luvuilla kaivoksessa kävi töissä lähes ainoastaan kuusjärveläisiä ja naapuripaikkakuntalaisia. Kaivoksen laajetessa työvoimaa tuli kuitenkin myös muualta päin Suomea, ja asiantuntijoita tarvittiin ulkomailtakin, muun muassa Ruotsista, Norjasta ja Saksasta. Vaikka suurin osa muuttajista oli edelleen naapuripaikkakunnilta, vuosien 1908–1939 aikana Outokumpuun muutti työntekijöitä yhteensä 220 kunnasta ympäri Suomea. (Piiparinen 2008: 9, 25–27.)

Erityisesti toisen maailmansodan jälkeen kaivokseen otettiin paljon uutta työvoimaa, sillä kuparia tarvittiin sodan jälkeen niin Suomessa kuin ulkomailla. Sodan vaikutukset näkyivät myös asukkaissa: Outokumpuun muutti luovutetuilta alueilta siirtokarjalaisia, joiden määrä oli 1950-luvun alkupuolella noin 2 000. Työvoiman lisääntyessä myös asuinalueiden tarve lisääntyi, ja kaupunkia alettiin rakentaa kaivoksen ympärille. Alkuaikoina asuintalojen rakentaminen ei ollut järjestelmällistä, ja väestön kasvaessa asuntotilanteesta tuli vaikea. Järjestelmällisen ja selkeän suunnittelun avulla kuntaan kuitenkin kasvoi selkeä kaivosyhdyskunta, jonka rakennuksia on vieläkin runsain määrin Outokummun asuinalueilla. (Piiparinen 2008: 25–27.)

Koska liikkuvuus kunnan väestön keskuudessa oli suurta, Outokumpuun ei välttämättä kiinnytty ja juurruttu sillä tavalla kuin moniin muihin kuntiin. Nykyisin Outokummussa asuvien sukujuuret ovat vaihtelevia ja suvut ovat peräisin eri puolelta Suomea. Väestön vaihtuvuuden takia syntyperäiset outokumpulaiset ovat olleet selkeä vähemmistö erityisesti taajama-alueella. Esimerkiksi vuonna 1989 ainoastaan 39,4 % paikkakuntalaisista oli syntyperältään outokumpulaisia. Tämä on vaikuttanut väestön lähtötaustojen erilaisuuteen, mutta toisaalta se näkyy myös erilaisten murteiden ja puhetaojen runsautena. Erilaisista taustoista tulleet ihmiset ovat vaikuttaneet myös Outokummun kulttuurielämään, joka vielä nykyisin on vireää. (Pii-
parinen 2008: 27.)

Outokumpuun on siis muuttanut asukkaita kaivostoiminnan eli 79 vuoden aikana eri puolilta Suomea ja lisäksi Karjalasta. Tämä on vaikuttanut outokumpulaiseen murteeseen ja puhe-
tyyliin, mutta syntytaustojen lisäksi outokumpulaisten puheeseen on vaikuttanut se, että kaivostoimintaan tarvittiin monen alan osaajia. Kaivosyhtiön toimintaan on tarvittu ruumiillisen työn tekijöiden lisäksi suunnittelu- ja johtohenkilöstöä sekä konttorihenkilöstöä. Tämän lisäksi kaivosyhdyskunnan toimintaan on tarvittu työvoimaa kaikilta yhteiskunnan osa-alueilta. Nämä kaksi asiaa, muuttoliike ja erilaisen työvoiman tarve, vaikuttavat kulttuuriperimän kirjavuuteen ja myös murteiden kirjoon.

1960-luvulla kaivostoiminnan ollessa parhaimmillaan Outokummun alueella toimi yhteensä 23 kansakoulua (Björn 2000: 110). Väkiluvun vähetessä ja kunnan rakenteen muuttuessa kouluja on lakkautettu ja nykyisin Outokummussa on yksi ala- ja yläkoulu. Perusopetus annetaan Kummun koulu 1.–4.:ssä ja Kummun koulu 5.–9.:ssä. Outokummussa toimii myös lukio ja Pohjois-Karjalan Ammattiopisto.

Outokumpu kuuluu itäisten savolaismurteiden murrealueeseen, kuten koko Pohjois-Karjala. Esittelen ensin muutamia yleissavolaisia murrepiirteitä ja sitten murrepiirteitä, joita tavataan ainoastaan Pohjois-Karjalassa. Yleissavolaisiin murrepiirteisiin kuuluu muun muassa diftongin käyttäminen pitkän A:n sijasta ensi tavussa, esimerkiksi *saatu* - *suatu* ja *pää* - *piä*. Toisaalta savolaisiin murrepiirteisiin kuuluu myös diftongin muuttuminen pitkäksi vokaaliksi: *eA*- ja *OA*-yhtymien sijasta käytetään pitkiä vokaaleja *ee* ja *oo*. Näistä esimerkkeinä ovat *sakkoo* - *sakkoo* ja *pimeä* - *pimnee*. (Turunen 1956: 13.)

Yleisgminaatio on yleinen piirre savolaismurteissa. Yleisgminaatio tarkoittaa konsonantin kahdentumista painollisen lyhyen tavun jälkeen, esimerkiksi *ketä* - *kettee*, *hitaita* - *hitaita*. Niin sanottua erikoisgminaatiota esiintyy erityisesti Pohjois-Karjalassa, mutta myös joissakin Pohjois-Savon murteissa. Tällä erikoisgminaatiolla tarkoitetaan konsonantin kahdentumista myöhäsyntyisen eli ensi tavua kauempana olevan pitkän vokaalin tai diftongin

edellä. Erikoisgeminaation yhteydessä ei ole väliä, onko sitä edeltävä tavu painoton vai painollinen. Tästä esimerkkinä on *kyntää - kynttää* ja *poikaa - poekko*. (Turunen 1956: 14–15.)

Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan murteilla on yhteisiä piirteitä, joita ei esiinny muualla savolaismurteiden alueella eli niitä ei voi pitää yleissavolaisina murrepiirteinä. Näitä piirteitä ovat muun muassa tietynlaisten sanojen (esimerkiksi lato ja veto) heikkoasteisten muotojen käyttö: *lato - laon*, *veto - veon*. Myös yleiskielen *ts:n* paikalla oleva vaihtelu *ht : t* kuuluu Pohjois-Savon ja Pohjois-Karjalan yhteisiin murrepiirteisiin. Tästä esimerkkinä on *mehtä : metän* 'metsä', *vihta : vitan* 'vitsa'. (Turunen 1956: 17–18.)

Pohjois-Karjalassa esiintyy myös sellaisia murrepiirteitä, joita ei tavata muualla savolaismurteiden alueella. Näitä ovat esimerkiksi sanassa kauempana esiintyvät *iA-* ja *UA-* yhtymien korvaaminen pitkällä vokaalilla, esimerkiksi *poikia - poikii*, *naisia - naisii*. Pohjois-Karjalan murteen omiin piirteisiin kuuluu myös se, että monikon 1. persoonassa käytetään passiivin lisäksi aktiivia: *myö otamma*, *myö tulemma*. Tällaiset aktiivi muodot ovat muissa savolaismurteissa harvinaisia ja muualla käytetäänkin enemmän passiivia, esimerkiksi *otetaan*, *tullaan*. (Turunen 1956: 21.)

Pohjois-Karjalan omia murrepiirteitä ovat myös *o-* ja *e-*vartaloisten verbien yksikön ja monikon 3. persoonan poikkeukselliset taivutusmuodot. Yksikön ja monikon 1. ja 2. persoonien taivutusmuodot noudattavat samaa sääntöä, mutta 3. persoona tekee poikkeuksen, esimerkkinä *pudota*-verbi: *puttoon*, *puttoot*, *putovvaa*, *puttoomma*, *puttootta*, *putovvaat*. (Turunen 1956: 22.)

2 SLANGIN TUTKIMUS

2.1 Slangin määrittely

Saanilahti ja Nahkola (2000: 87) määrittelevät slangin seuraavasti: "Slangilla tarkoitetaan puheyhteisön jonkin puhujaryhmän käyttämää, etenkin sanastoltaan ja äännerakenteeltaan yleisestä kannasta poikkeavaa kielimuotoa". Slangi ei siis ole oma kielensä, vaan se yhdistetään osaksi muuta kielenkäyttöä (Karttunen 1979: 7). Slangia ei voida rinnastaa kirjoitetun ja puhutun yleiskielen eikä murteiden kanssa, sillä slangi ei ole erillinen kielimuoto, jota käytetään yksistään. Yleiskieli ja murre ovat puheen runko, johon slang-ilmaukset yhdistetään. (Ikola 1972: 22–24.) Slangi näyttäytyy vapaana ja rentona puhekielenä ja näin ollen voi olla hankalaa erottaa slangi ja puhekieli tai arkityyli toisistaan. Myös slangisanojen ja kansanomaisten ilmausten kanssa voi tulla välillä ongelmia: nämä ovat niin lähellä toisiaan, ettei niitä välttämättä pysty erottamaan toisistaan. (Karttunen 1979: 7.)

Slangi tarvitsee puhujayhteisönsä, sillä yksi merkittävimmistä slangin tehtävistä on yhdistää yhteisön jäsenet toisiinsa. Slangi voidaan määritellä myös sosiaalisesti murteeksi nimenomaan sen takia, että slangi vallitsee aina jossain tietyssä sosiaalisessa yhteisössä. Yhteisön jäsenten yhteinen kieli auttaa ryhmää luomaan välilleen ymmärrystä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta. Yksi slangin tehtävä on erottaa yhteisön jäsenet muista yhteisöistä ja joskus slangi voi toimia jopa salakielenä. (Karttunen 1979: 7.) Slangi voidaan määritellä sekä sosiaalisesti että tyylilliseksi ilmiöksi, sillä se liittyy tiukasti erilaisiin sosiaalisiin ryhmiin ja toisaalta heidän käyttämään tyyliin. Yleisslangi tarkoittaa sellaista slangisanastoa, joka on käytössä eri puolella Suomea alueesta ja yhteisöstä riippumatta. Etenkin yleisslangi on tyylillinen ilmiö, sillä sen avulla puhuja tekee kielenkäytöstään monipuolista ja vaihtelevaa ilman, että kuuluu johonkin yhteisöön, jossa slangia käytetään. (Saani-lahti–Nahkola 2000: 88.)

Slangi on ennen kaikkea puhuttua kieltä ja mitä enemmän puhuja käyttää slang-ilmajua normaalissa puheessaan, sen suurempi puheen slangia- eli slangimaisuus on. Slangin käyttämiseen tarvitaan yhteisö, jossa slangi vallitsee. Jos joku yhteisöön kuulumaton käyttää joskus joitakin slangisanoja, ilmaisu ei silti muutu slangiksi. Yhteisö, jossa slangia puhutaan, voi olla esimerkiksi jokin ammatti- tai harrasteryhmä, mutta myös jokin ikäryhmä. (Karttunen 1979: 7.)

Yhteisöllisyyden vahvistamisen lisäksi slangilla on myös toinen funktio, huomion herättäminen. Slangisanat ovat yleensä hyvin kärjistäviä ja affektiivisia eli tunnepitoisia (Karttunen 1989: 149) ja niitä käyttämällä halutaankin usein hätkähdyttää sekä välttää sovinnaisuutta.

Slangi-ilmausta käytetään usein juuri siksi, että se on slangiyhteisön jäsenelle tehokas ja kommunikoiava tapa ilmaista asiansa normaalikieleen verrattuna. (Karttunen 1979: 7–8.) Huomion herättäminen ja hätkähdyttäminen erottavat slangin käyttäjän tavallisista kielenkäyttäjistä ja slangin piirteisiin kuuluukin, että se erottaa käyttäjänsä muusta väestöstä.

Slangi määritellään ennen kaikkea sanaston perusteella. Siinä käytetään joko normaali-kieleen kuulumattomia sanoja, esimerkiksi *jytä* 'kovaääninen musiikki', tai uudessa merkityksessä yleiskielen sanoja, kuten *luukku* merkityksessä asunto. Slangiin luodaan uusia sanoja myös lainaamalla. Suomen ensimmäinen slang, vanha Helsingin slang, sisälsi paljon lainasanoja erityisesti ruotsista ja hieman venäjältä, mutta sittemmin slang-ilmauksia alettiin muodostaa enemmän oman kielen pohjalta. Siitä huolimatta slangiin kuuluu edelleen lainasanoja, mutta lainat ovat suurimmaksi osaksi englannista lainattuja. Lainasana mukautuu suomen kieleen, ja samasta sanasta voi esiintyä useitakin muunnelmia. Näistä muunnelmista ei välttämättä mikään vakiinnu yksinomaiseksi, vaan käytössä on samasta sanasta monia eri variantteja. Tästä esimerkkinä on englannin sanasta *trouble* ('ongelma') suomen kieleen mukautetut *trabeli*, *trapuli*, *trobeli*, *trubeli* ja *rupeli*. (Karttunen 1979: 8.)

Osa tutkijoista pitää slangia erillisenä, itsenäisenä kielimuotona, mutta oma näkemykseni on, että slang on sanastollinen tyyllittelykeino. Näin ollen slangin käyttäjä tarvitsee kielen, johon liittyy slangisanat. Käyttäjän tulee siis osata jokin puhekieli, esimerkiksi jokin murre tai kaupungin puhekieli, jotta slangia pystyy käyttämään. (Suojanen 1982a: 156.) Slangia ei Karttusen mukaan voida pitää erillisenä kielenä, sillä sitä käytetään sisällytettynä muuhun kieleen, erityisesti puhekieleen. Yleensä slangiyhteisöön kuulumaton henkilö käyttää slangisanoja muun kielenkäytön seassa tyylin tehostamiseen. Esimerkiksi nuorille puhuessaan poliitikko voi käyttää nuorten kieleen kuuluvia sanoja ja ilmauksia saadakseen heidät puolelleen. (Karttunen 1979: 7.)

Eräs slangisanojen ominaisuus on sanojen lyhyys, ja uusia ilmauksia syntyykin tyypistämällä yleiskielen sanoja, esimerkiksi *inhottavasta* tulee *inho*. Kuitenkin slangissa käytetään paljon myös useampisanaisia ilmauksia ja näitä muuntelemalla voidaan saada aivan uusia ilmauksia, kuten seuraavassa ketjussa on tapahtunut: heittää huulta ~ helttää ~ hetulaa ~ läppää ~ huuleilla ~ hetuloida. Erilaiset kielikuvat ja kiertoilmaukset ylipäänsä ovat slangille tyypillisiä. Karttusen mukaan slang on "täynnä verbaalisia nokkeluuksia, meheviä kärjistyksiä ja – – sanojen väännöksiä", esimerkiksi *ottaa unta palloon*. (Karttunen 1979: 9.)

Slangin tehtävä on olla tehokas ja vuorovaikutuksellinen viesti käyttäjältä toiselle. Slangi-ilmaisut ovatkin usein lyhyitä ja ytimekkäitä, jotta viesti saadaan tehokkaasti perille.

Slangi-ilmaisut ovat usein kärjistäviä ja kantaaottavia ja niihin liittyy yleensä voimakkaita tunteita. Toisaalta slangisanojen affektiivisuus johtaa siihen, että sanojen tehokkuus ja tunnelataus kuluu nopeasti. Kulunut slang-ilmaus on vaihdettava uuteen ja näin ollen slangin sanasto kehittyy ja uusiutuu välillä hyvinkin tiuhaan. (Karttunen 1989: 149.) Tunnetta herättävät sanat ovat yleensä attraktiokeskuksia eli aihepiirejä, jotka keräävät eniten slang-ilmauksia. Karttusen mukaan esimerkiksi alkoholin käyttö kerää Suomessa paljon erilaisia slang-ilmauksia ja ne kuvastavat juomatapoja sekä asennoitumista alkoholiin: *ottaa kokovartalopuudutus, olla nuppi turvoksissa ja vetää pultti päähän* (Karttunen 1989: 149).

Vaikka slang-ilmauksille on tyypillistä, että ne muuttuvat nopeasti ja ovat lyhyitä, osa ydinsanastosta säilyy jopa vuosikymmeniä. Näistä esimerkkinä on vanhan Helsingin slangin *broidi* merkityksessä veli, *mutsi* merkityksessä äiti ja *fatsi* merkityksessä isä. Kaikki kolme esimerkkiä ovat lainasanoja, ja suurin osa vanhoista ja vakiintuneista slangisanoista onkin vierasperäisiä. Omaperäinen slangisanasto uusiutuu siis herkemmin kuin vierasperäinen. Vaikka vakiintuneita slangisanoja esiintyy jonkin verran, yleisesti ottaen slangi on nopeasti uusiutuvaa. (Karttunen 1979: 9–10.)

Vanhat ja vakiintuneet slangisanat ovat olleet jo pitkään käytössä ja näin ollen niiden tunnelataus sekä hätkähdyttävyyt ovat kuluneet pois jo kauan sitten. Tästä huolimatta sanat kuuluvat slangin ydinsanastoon ja ovat vakiintuneet kielenkäyttöön. Karttusen mukaan näissä vakiintuneissa slangisanoissa on aina jokin tietty slangisanoille kuuluva ominaispiirre, jonka takia ne ovat säilyneet slangin ytimessä. Erityisesti selvä vierasperäisyys on yksi tällainen erityispiirre, joka vakiinnuttaa slang-ilmauksen. Jos kyseessä on selvästi havaittava lainasana, sanan on vaikea siirtyä normaaliin kielenkäyttöön ja näin ollen se voi jäädä elämään slangiin. (Karttunen 1979: 10.)

Eräs slangin piirteistä on humoristisuus. Slangi leikittelee kielellä ja usein negatiiviset asiat saavat osakseen huumoria slang-ilmausten avulla. Slangi-ilmaisut voivat olla uskaliaita ja sisältää karkeaa kielenkäyttöä, jota erityisesti nuoret käyttävät. Vaikka iäkkäämpi sukupolvi voi pitää slang-ilmauksia hätkähdyttävänä, slanginkäyttäjät eivät koe slangisanojen olevan sopimattomia tai karkeita. Slangin käyttäjä saattaa ilmaista vastarintaa jotakin kohtaan puhumalla slangia. Esimerkiksi slangin käyttö voi olla mielipide vanhempia tai koulua vastaan: halutaan näyttää, että kuulutaan johonkin muuhun kuin vanhempien tai koulun luomien sääntöjen alaisuuteen. Yleensä nuorten slangilla on tarkoitus vastustaa sovinnaisuutta, joka vallitsee vanhempien ja koulun keskuudessa. (Karttunen 1989: 149–150.)

Suomessa slangille on tyypillistä, että sanojen äänneasu on erilainen kuin yleiskielessä. Meillä slangissa on tapana käyttää yleiskieltä enemmän vierasperäisiä konsonantteja, kuten

b:tä, *d*:tä, *g*:tä ja *f*:ää. Äänteiden vaihtelu ei ole vakiintunutta, vaan vaihtelua esimerkiksi *b*:n ja *p*:n välillä voi tapahtua satunnaisesti. Myös sanan alkuun on voitu lisätä ylimääräisiä konsonantteja, vaikka sana ei olisi vieraslaina. Sananalkuisen konsonanttiyhtymän tarkoitus voi olla ainoastaan se, että sanasta halutaan slangimaisempi. Esimerkkinä tästä on *nakkari*, josta on muodostettu uusi slangisana *snagari*, jotta se kuulostaisi enemmän slangi-ilmaisulta. (Karttunen 1979: 10.)

Aluksi slangia pidettiin kielentutkimuksessa vain tyyli-ilmiönä, jota käyttivät vain alemmat sosiaaliryhmät. Myöhemmin ymmärrettiin slangin sosiaalinen tehtävä, jonka tarkoituksena on, että ryhmä erottautuu muista ja ryhmän sisäinen yhteenkuuluvuus vahvistuu. Sosiaalisen funktion vuoksi slangia alettiin pitää kielellisenä ilmiönä, joka on käytössä erityisesti kaupunkien nuorison keskuudessa, mutta myös muissa sosiaali-, ammatti ja harrasteryhmissä. (Karttunen 1989: 149.)

Aikaisemmin slangia pidettiin katukielenä, sillä ei ajateltu, että slangia voisi puhua muutkin kuin alamaailman edustajat. Slangin tyyli on melko vapaa, sillä se on erityisesti puhuttua kieltä, ja näin ollen se on rennompaa kuin yleiskieli. Aiemmin slangin käsite oli siis paljon rajallisempi, kun sitä käyttivät vain katupojat ja rikolliset, mutta nykyisin slangi ja sen käyttö on monipuolisempaa ja siinä käytetään erilaisia tyylikeinoja kuin ennen. (Karttunen 1979: 7.)

2.2 Yleiskieli ja puhekieli

Kun määritellään termi **slangi**, käytetään apuna termejä **yleiskieli** ja **puhekieli**. Tämän takia määrittelen aluksi yleiskielen ja puhekielen. Kielitoimiston sanakirjan mukaan yleiskieli on ”erikoiskielten sanastoa sisältämätön suositusten mukainen kirjoitettu ja puhuttu kieli”. Osmo Ikola määrittelee yleiskielen ”yleisesti hyväksytyjen normien mukaiseksi kieleksi”, jolla on kaksi eri muotoa: kirjoitettu ja puhuttu. Yleiskieltä käytetään yleensä vain julkisissa keskusteluissa, harvoin arkipuheessa. (Ikola 1972: 19.) Termi yleiskieli ei kuitenkaan ole yksiselitteinen, sillä se tarkoittaa myös kielimuodon yleisyyttä kieliyhteisössä (Koivusalo 1979:11). Tässä tapauksessa tarkoitan yleiskielellä kuitenkin sitä kieltä, joka on normien mukainen kielimuoto.

Yleiskielistä kielestä tekee myös se, että sen sanasto on tuttua. Kirjakielen normien mukainen teksti voi koostua esimerkiksi lääketieteen erityiskielestä, mutta ollakseen yleiskielistä sanaston täytyy olla tuttua ja vakiintunutta. Sanasto on tuttua silloin, kun se on jokapäiväisessä käytössä tai sen voidaan katsoa liittyvän kaikkien ihmisten lähiympäristöön. Tämän tuttuussäännön mukaan esimerkiksi sanojen peruskoulu ja pakastin katsotaan olevan yleiskielen sa-

noja. Myös virkerakenteen yksinkertaisuus tekee tekstistä yleiskielisen ja näin ollen esimerkiksi lakitekstin tulisi olla helposti ymmärrettävää, jotta sitä voisi kutsua yleiskieliseksi. (Koivusalo 1979: 12–13.)

Puhekieli on puhuttu kielimuoto, jota käytetään useimmiten arkipäiväisissä ja epävirallisissa tilanteissa. Harri Mantila (1997) jakaa puhekielen piirteet viiteen ryhmään erilaisten tutkimusten ja opinnäytetöiden pohjalta. Nämä viisi ryhmää ovat yleiset ja neutraalit puhekielen piirteet, laaja-alaiset puhekielisyydet, yleistyvät puhekielisyydet, leimautuneet ja kartettavat aluepuhekielisyydet sekä elävät paikallisuudet. Esittelen seuraavaksi Mantilan puhekielen piirteiden ryhmät.

Yleisillä ja neutraaleilla puhekielen piirteillä tarkoitetaan sellaisia puhekielen piirteitä, jotka tunnetaan kaikkialla Suomessa ja piirteiden variaatiota ei ole juuri lainkaan. Näitä puhekielen piirteitä on muun muassa passiivimuodon käyttäminen monikon 1. persoonamuodon sijaan, esimerkiksi *menemme - mennään*. Muita yleisiä ja neutraaleja puhekielen piirteitä ovat myös yksikkömuodon käyttö monikon 3. persoonassa, esimerkiksi *ne tulee* ja *i*-loppuisen diftongin jälkimmäisen vokaalin kato, esimerkiksi *punanen*. (Mantila 1997: 11–13.)

Yleiset ja neutraalit piirteet eivät varioi eli vaihtele. Näin ollen puhekielisyydet ovat samanlaisia kaikilla suomen puhujilla, jotka käyttävät näitä puhekielisyyksiä. Variaatiota voi esiintyä kuitenkin käyttäjien ikäryhmissä. Jos piirteet ovat alueella vielä leviämävaiheessa, nuoret käyttävät niitä yleensä enemmän kuin vanhat. Yleisten ja neutraalien puhekielisyyksien käytössä ei ole havaittu merkittäviä sukupuolieroja ja näin ollen ne ovat sosiaalisesti neutraaleja. (Mantila 1997: 11–13.) Yleiset ja neutraalit puhekielisyydet kuuluvat siis yleispuhekielen, joka on yksi nuorten kielen piirre (ks. luku 1.2).

Laaja-alaisia puhekielen piirteitä ovat ne piirteet, jotka ovat levinneet hyvin laajalle maantieteelliselle alueelle niin, etteivät ne seuraa itä- ja länsimurteiden rajoja. Laaja-alaiset puhekielenpiirteet ovat myös sellaisia, ettei niiden käyttöalue leimaudu, vaan ne ovat melko neutraaleja. Nämä piirteet ovat laajasti käytössä nykypuhekielessä, mutta kaupungin ja maaseudun välillä on suuri eroavaisuus: maaseudulla laaja-alaisia puhekielen piirteitä käytetään enemmän kuin kaupungissa. Myös ikä- ja sukupuoliryhmissä näkyy selkeitä eroja, sillä miehet käyttävät puheessaan näitä piirteitä enemmän kuin naiset. Laaja-alaisia puhekielen piirteitä ovat muun muassa *svaa*-vokaalin käyttö, esimerkiksi *meleko - melko*, ja yleisgeminatio, esimerkiksi *tullee - tulee*. (Mantila 1997: 14.)

Kolmas Mantilan puhekielen piirteiden ryhmä on yleistyvät puhekielisyydet. Tämä ryhmä koostuu puhekielisyyksistä, jotka leviävät kaikkialle puhutun suomen alueelle sosiaalisen kanssakäymisen avulla. Tähän piirteeseen kuuluu, että leviäminen ei ole vielä pysähtynyt,

vaan jatkuu nopeana tälläkin hetkellä. Nuoret käyttävät eniten yleistäviä puhekielisyyskäytöksiä, ja myös sukupuolista variaatiota esiintyy, sillä naiset käyttävät niitä enemmän kuin miehet. Mantila mainitsee selvimmäksi esimerkiksi näistä puhekielisyyskäytöksistä jälkitavujen *A*-loppuisten voakaaliyhtymien monoftongiutumisen, eli esimerkiksi *eA*-loppuisen sanan muuttuminen *ee*-loppuiseksi: *kauhea* - *kauhee*. (Mantila 1997: 16–17.)

Leimautuneisiin ja kartettaviin aluepuhekielisyyskäytöksiin kuuluu sellaiset puhekielisyyskäytökset ja murteellisuudet, jotka ovat leimautuneet jonkin tietyn alueen piirteeksi. Leimautuneita ja kartettavia aluepuhekielisyyskäytöksiä on esimerkiksi peräpohjan murteeseen kuuluva *menhän methän* -tyyppinen puhekielisyys. Näiden piirteiden käytössä ilmenee suuria sosiaalisia variaatioita ja erityisesti nuoret naiset välttelevät leimautuneita ja kartettavia aluepuhekielisyyskäytöksiä. (Mantila 1997: 19.)

Viides puhekielen piirryhmä on elävät paikallisuudet. Suomen puhekielessä esiintyy hyvin paljon sellaisia murrepiirteitä, joita käytetään vain tietyllä murrealueella. Näitä murteellisuuksia käytetään laajasti tietyllä alueella: käyttö voi olla pysyvää kaikkien murteen puhujien keskuudessa. Näistä esimerkkinä Mantila mainitsee peräpohjalaisen *juossa* ja *pessä* -tyypit. (Mantila 1997: 21.)

2.1.3 Helsingin slangi

Suomessa kaupunkilaisslangi on alkujaan lähtöisin Helsingistä, jossa se syntyi 1800-luvun loppupuolella (Karttunen 1979: 8). Helsingin alkaessa kasvaa suurkaupungiksi teollistumisen myötä 1860-luvulta alkaen kaupungissa vallitsevat kielisuhteet alkoivat muuttua. Aiemmin Helsinki oli ollut ruotsinkielinen, mutta 1900-luvulle tultaessa jo puolet asukkaista puhui äidinkielenään suomea. Kielioloihin vaikutti myös se, että samoilla asuinalueilla puhuttiin sekä ruotsia että suomea: molempia kieliä käytettiin sulassa sovussa niin työpaikoilla kuin kotiympäristöissä, eikä kielirajoja ollut. Yhteisöjä muodostettiin pikemminkin asuinalueen kuin äidinkielen mukaan ja näin ollen lapset kasvoivat kaksikielisessä ympäristössä. (Paunonen 2000: 15.)

Kaksikielinen kasvuympäristö vaikutti siihen, että Suomen ensimmäinen slangi, vanha Helsingin slangi, syntyi. Vanhan Helsingin slangin tarkoitus oli yhdistää samassa pihapiirissä ja korttelissa asuvat suomen- ja ruotsinkieliset pojat yhteen suureen joukkoon. Tuolloin syntynyt slangi eroaa nykyslangeista siten, että se ei ollut nykyslangin tavoin muodikasta nuoriso-

kieltä, eikä sen funktio ollut myöskään erottaa slanginkäyttäjii muista kielenkäyttäjistä. Vanhan Helsingin slangin päätehtävänä oli olla kielimuoto, jota sekä suomen- että ruotsinkieliset ymmärsivät. (Paunonen 2000: 15–16.)

Pikkuhiljaa Helsingin yhä enemmän suomalaistuessa vanhan Helsingin slangin tehtävä ja käyttöalue alkoivat muuttua. Kun suomenkielisiä alkoi olla enemmän, slangin ei tarvinnut enää yhdistää eri kieliryhmiä ja slangia puhuttiinkin sekä suomenkielisissä että sekakielisissä ryhmissä. Slangi sai uuden tehtävän, sillä se alkoi enenevässä määrin olla ainoastaan nuorten käyttämä kielimuoto. Slangin päätehtävä olikin olla nuorten oma kieli. Slangin taitekohta oli 1940-luvulla, kun sodan vaikutuksesta perinteiset slangiryhmät hajosivat nuorten poikien mennessä joko rintamalle tai maaseudulle. Myös 1950-luvulla Yhdysvalloista Suomeen rantautunut nuorisokulttuuri vaikutti slangin muuttumiseen. (Paunonen 2000: 16.)

Helsingin slangin muuttuminen tarkoitti erityisesti äänneasun ja sanaston muuttumista suomalaisemmaksi. Valtaosa slangisanoista oli suomen kielen murteista tai yleiskielestä, kun taas aiemmin noin 75 % sanastosta oli ollut ruotsalaisperäistä. Slangin suomalaistuminen johtui siitä, ettei Helsingissä ollut enää niin paljon ruotsinkielisiä kuin aiemmin ja näin ollen ei ollut tarvetta säilyttää ruotsin kieli slangisanastossa. Slangi muuttui myös siten, että sanojen merkitys muuttui, esimerkiksi *tuohi* tarkoitti rahaa, jonka aiempi slangivastine oli ollut *fyrkka*. Aikaisemmin sanat olivat siis olleet lähes suoria käännöksiä erityisesti ruotsista, kun taas nyt otettiin käyttöön suomen kielen sanoja eri merkityksissä. (Paunonen 2000: 16.)

Kolmas slangin muuttanut ilmiö oli metaforisuus. Slangisanoissa alettiin käyttää metaforisuutta ja kuvallisuutta, esimerkiksi poliisista alettiin käyttää sanaa *sinivuokko*. Kuvallisuudesta tuli tyypillinen piirre uudemmalle slangille. Uudempi slangi oli erityisesti nuorten käyttämä kielimuoto ja vuosina 1950–1975 se oli hyvin yhtenäistä ja levisi kaikkialle Suomeen nuorisokulttuurin välityksellä. Koska nuorisokulttuuri tuli Yhdysvalloista, englannin kieli tuli myös osaksi slangia. Aluksi englannista otettiin vain yksittäisiä sanoja mukaan slangiin, mutta 1970-luvulta alkaen alakulttuurien yleistyessä englantia käytettiin paljon enemmän. (Paunonen 2000: 16–17.)

Kaupungistumisen seurauksena Helsingin slangi alkoi siis levitä muuallekin Suomeen ja nykyisin on olemassa niin kutsuttu yleisslangi, jota suurin osa suomalaisista ymmärtää. Yleisslangiin kuuluu sellaisia sanoja, jotka poikkeavat yleiskielen ja alueellisen murteen sanoista, mutta joita tavallinen kielenkäyttäjä ymmärtää ja mahdollisesti myös käyttää. Yleisslangin sanasto on sellaista, jota ei kuitenkaan hyväksytä korrektiin kielenkäyttöön. (Karttunen 1979: 8.) Vanhan Helsingin slangin sanasto on osittain käytössä edelleen, esimerkiksi venäläisperäistä *safkaa* käytetään vieläkin merkityksessä ruoka (Paunonen 2000: 17).

2.4 Slangisanojen muodostaminen

Slangisanoja muodostetaan sekä lainaamalla että muokkaamalla omia sanoja typisteiden ja johdosten avulla. Lainasanoista on esimerkkinä englannista lainattu *farkut* (engl. farmers) ja typisteistä esimerkkinä *ope* merkityksessä opettaja. Myös merkityksen muutokset ovat yleisiä slangisanojen muodostamisessa, esimerkiksi *naatti* merkityksessä väsynyt. Usein slangiin liitetään myös murre sanoja ja slangitutkimuksessa tulee esille murteellisuuksia. (Olli 1986: 24–29.) Saanilahti ja Nahkola ovat tutkineet Virtain koululaisslangia ja kyseisen tutkimuksen perusteella Nahkola on jakanut slangisanat muodostamisen mukaan eri sanastolähteisiin. Koulu-laisslangin sanastolähteet voidaan jakaa Nahkolan mukaan neljään eri päätyyppiin: A) merkityksen muutoksiin, B) äänneasun muutoksiin, C) uusiin, itse keksittyihin sanoihin ja D) lainasanoihin. (Nahkola 1999a: 619–620.)

Merkityksen muutoksessa slangiin otetaan jo olemassa oleva sana, joten jokin yleiskielen tai vanha slangikielen sana saa uuden merkityksen. Näitä merkityksen muutoksia voi tehdä kolmella tavalla: metaforan, metonymian tai paronymian avulla. (Nahkola 1999a: 619.) Metafora on kielikuva, jonka avulla verrataan kahta asiaa toisiinsa, esimerkiksi aineistossani esiintyvä *diktaattori* merkityksessä opettaja. Metonymia puolestaan tarkoittaa kielikuvaa, joka yhdistää kaksi lähekkäistä käsitettä tai asiaa toisiinsa, kuten aineistossani esiintyvä *skype* merkityksessä tietokone. Paronymia taas perustuu satunnaiseen äänteelliseen samankaltaisuuteen (Nahkola 1999a: 619), ja tästä esimerkkinä on aineistossani esiintyvä kaverista muokattu *kameli*.

Äänneasun muutoksella tarkoitetaan sitä, että otetaan kielestä jokin jo olemassa oleva sana, ja muutetaan sen äänneasua niin, ettei merkitys kuitenkaan muutu. Äänneasun muutos voi tapahtua slangijohtamisen avulla niin, että ”kantasanan ja siitä tehdyn johdoksen alkuosat ovat identtiset”. Näin ollen uusi slangisana eroaa kantasanaan vain loppuosaltaan, kuten *luikkarit* merkityksessä luistimet. Äänneasua voi muuttaa myös vartalon sisällä esimerkiksi lisäämällä konsonantteja tai muuttamalla vokaalia toiseksi, kuten tässä esimerkissä: *mökätä* merkityksessä mokata. Slangisanan voi muodostaa myös yhdistämällä johdoksen ja vartalonsisäisen muuntelun, esimerkiksi *letistä* muodostettu *fleda*, joka tarkoittaa hiuksia. (Nahkola 1999a: 619–620.)

Johtaminen on aineistoni yleisin muodostustapa. Peräti 75 % kyselylomakkeen yleiskielen sanoista on saanut vastineeksi vähintään yhden slangisanan, joka on muodostettu johtamalla. Tämän takia tarkastelen tuonnempana slangijohtamista hieman tarkemmin kuin muita muodostustapoja.

Nahkolan jaottelussa kolmantena ovat uudet, itse keksityt sanat. Nämä sanat ovat nimensä mukaisesti sellaisia sanoja, joita ei ole kielessä aikaisemmin ollut. Ne voidaan jaotella kahteen osioon: pitkiin ja lyhyisiin. Pitkät sanat ovat yhdyssanoja, sanaliittoja tai vähintään nelitavuisia yhdistämättömiä sanoja kuten *putkikameli*, joka merkitsee polkupyörää, kun taas lyhyet sanat ovat korkeintaan kolmitavuisia yhdistämättömiä sanoja kuten *näkimet* merkityksessä silmälasit. (Nahkola 1999a: 619–621.)

Slangiin lainattavat sanat ovat sellaisia sanoja, joita ei suomeen ole aikaisemmin lainattu (Nahkola 1999a: 620). Yleisimmin slangisanoja on lainattu englannista, ruotsista ja venäjistä. Tavallisesti lainasana muuttuu jonkin verran äänteellisesti, esimerkiksi englannin yksitavuiset konsonanttiloppuiset sanavartalot saavat loppuvokaalin, kuten *fuudi* merkityksessä ruoka (Nahkola 1999a: 620–621). Koululaisslangissa on myös sanoja, jotka on lainattu vanhasta Helsingin slangista. Esimerkiksi aineistoni *dösä* 'linja-auto' on alun perin lainattu ruotsista vanhaan Helsingin slangiin, josta se on edelleen lainattu koululaisslangiin.

Slangijohtamisella tarkoitetaan sellaisia sanoja, jotka on muodostettu siten, että yleiskielen sanasta on otettu loppuosa pois ja tilalle on laitettu erilainen loppuosa, jota kutsutaan slangijohtimeksi, esimerkiksi *talonmies - talkkari*. Näitä slangijohtimia on perinteisen näkökulman mukaan verrattain paljon, mutta Nahkola (1999) esittelee erilaisen kuvausmallin slangijohtamiseen. Tämä kuvausmalli on taloudellisempi, sillä siinä slangijohdinten määrä on paljon pienempi kuin perinteisen mallin mukaan. Nahkolan mukaan slangisanojen muodostaminen johtamisen avulla perustuu useisiin sääntöihin, joiden pohjana on suomen yleiskielen sanojen äännerakenne. Varsinaista johtamista slangijohtaminen ei kuitenkaan ole, sillä yleensä muodostettaessa uusia sanoja johtimien avulla sanan merkitys muuttuu, mutta slangijohtamisessa näin ei tapahdu. Slangijohtamisen tarkoitus on vain tuoda sanalle uusi tyyli ja äänneasu. (Nahkola 1999b: 195.)

Slangijohtaminen muodostuu kolmesta eri vaiheesta: yleiskielen sanan katkaisusta, muokkauksesta ja suffiksaatiosta eli uuden loppuosan lisäämisestä. Ensimmäisessä vaiheessa kantasana, eli se yleiskielen sana, josta slangijohdos tehdään, katkaistaan. Nahkolan mukaan se katkaistaan ”aina ensi tavun vokaaliaineksen ja toisen tavun vokaaliaineksen välistä”. Tähän katkaisualueeseen kuuluu aina konsonanttiaineksen, joka sisältää myös tavunrajan. Tavunraja on joko konsonanttiaineksen sisällä tai edessä, ja jokaisessa sanassa on aina enemmän kuin yksi

mahdollisuus katkaista sana ensimmäisen ja toisen tavun vokaaliaineksen välistä. (Nahkola 1999b: 196.)

Mahdollisten katkaisukohtien määrä riippuu konsonanttien määrästä, sillä katkaisukohtia on aina yksi enemmän kuin konsonanttien määrä. Jos siis konsonantteja on yksi, katkaisukohtia on kaksi: joko konsonantin edessä tai jäljessä. Kahden konsonanttiyhtymässä mahdollisia katkaisukohtia on kolme, sillä katkaisukohta voi olla konsonanttiyhtymän tai geminaatan sisällä. (Nahkola 1999b: 196.) Esimerkiksi sanalla rehtori on kolme katkaisukohtaa: *re-*, *reh-* ja *reht-*, sillä katkaisukohdan tulee olla ensimmäisen ja toisen tavun vokaaliainesten välissä. Tavunraja on sanassa rehtori konsonanttiaineksen sisällä (*reh-tori*). Kun kantasana on katkaistu, jäljelle jäänyttä alkuosaa kutsutaan kannaksi, esimerkiksi talonmiehestä käytettävän slangisanan talkkarin kanta on *tal-* (Nahkola 1999b: 196). Jos rehtorista muodostettava slangisana on *reksi*, sen kanta on *re-*.

Toinen vaihe, muokkaus, sisältää konsonanttiaineksen äänteellisen muokkauksen. Konsonanttiaineksella tässä muokkausvaiheessa tarkoitetaan kannanloppuista konsonanttiainesta, eli sitä konsonanttiainesta, joka on slangisanan ensimmäisen ja toisen tavun vokaaliaineksen välissä. (Nahkola 1999b: 196.) Esimerkiksi terveydenhoitajasta käytettävä slangisanaa *terkkari* on muokattu niin, että kantaan *ter-* on lisätty konsonanttiaines *kk*. Kannan loppukonsonantti ja uusi konsonanttiaines yhdistetään, jotta saadaan aikaan slangisana. Konsonanttiaineksen lisääminen kantaan ei ole pakollista, mutta melko yleistä, ja konsonanttiaines voidaan lisätä myös vokaaliloppuiseen kantaan. Konsonanttiaineksen lisääminen vokaaliloppuiseen kantaan on kuitenkin harvinaista. (Nahkola 1999b: 196–198.)

Toisen vaiheen muokkauskeinoja on yhteensä viisi. Näistä neljä ensimmäistä kuuluvat konsonanttiloppuiseen kannan muokkaukseen ja viimeinen vokaaliloppuiseen kannan muokkaukseen. Ensimmäisen muokkauskeinon avulla kannan loppukonsonantti saa parikseen toisen samanlaisen konsonantin, eli muodostuu geminaatta. Tästä esimerkkinä Nahkola mainitsee rekisterinumerosta muodostettavan *rekkarin*: kanta on *rek-*, josta loppukonsonantti *k* geminoidaan ja saadaan tilalle *rekk*. Tähän liitetään slangisuffiksi *-ari*, ja slangisana on muodostettu. Toinen muokkauskeino on sellainen, jossa kannan loppukonsonanttia täydennetään konsonanttiainekseksi niin, että siihen lisätään joko yksi tai useampi konsonantti. Esimerkkinä tästä on *pulpetti*, jonka kantaan *pul-* on lisätty muokkausvaiheessa konsonantti *s*, ja kolmannen vaiheen, suffiksaation jälkeen muodostuu slangisana *pulsa*. (Nahkola 1999b: 197.)

Kolmas muokkauskeino liittyy edelleen konsonanttiloppuiseen kantaan. Siinä kannan loppukonsonanttiin liitetään geminaatta eli kaksoiskonsonantti, esimerkiksi lumipallon slangivastine *lumppari*: kantaan *lum-* on lisätty geminaatta *pp*. Neljättä muokkauskeinoa kutsutaan

myös nollamuokkaukseksi, sillä siinä konsonanttia ei lisätä lainkaan, vaan kannan loppukonsonantti jää konsonanttiainekseksi. Tästä esimerkkinä on iltalomasta käytettävä slangisana *iltis*, jossa kanta on *ilt-* ja sen jälkeen on kato, jonka jälkeen slangisuffiksi *-is*. Viimeinen muokkauskeino on vokaaliloppuiselle kannalle, joskin se on harvinainen. Kanta saa peräänsä konsonanttiaineksen, esimerkiksi mielenosoituksesta käytettävä miekkari: kantaan *mie-* lisätään perään konsonanttiaines *kk*. (Nahkola 1999b: 197–198.) Tästä esimerkkinä on myös aineistossani esiintyvä *reksi*, sillä siinä on lisätty kantaan *re-* konsonanttiaines *ks*.

Slangijohtamisen muodostamisen kolmas vaihe, uuden loppuosan lisääminen, on vaihe, jossa konsonanttiaineksen perään lisätään uusi loppuosa. Nahkola kutsuu kolmatta vaihetta suffiksaatioksi, ja uutta sananloppua, joka liitetään kantaan, hän kutsuu slangisuffiksiksi. Slangisuffiksi tarkoittaa sitä ainesta, johon kuuluu toisen tavun vokaaliaines ja joka antaa slangisanalle lopullisen muotonsa. Slangisuffiksi alkaa aina vokaalilla, sillä se konsonanttiaines, joka edeltää slangisuffiksia, on tullut muodostusprosessin toisessa vaiheessa eli muokkauksessa. Slangisuffiksi sisältääkin vähintään yhden vokaalin, joka on kyseisen tavun huippuäänne. (Nahkola 1999b: 197.) Esimerkiksi slangisanan *reksi* slangisuffiksi on *i*. Koska yksitavuisia slangisanoja ei juuri ole, suffiksaatiolla on slangijohtamisessa suuri merkitys: se siis määrää lopulta, millainen slangisanasta tulee (Nahkola 1999b: 197). Jos slangisanasta *reksi* tarkastellaan näitä kolmea vaihetta, tuloksena on kanta *re-*, muokkauksessa tullut konsonanttiaines *ks* ja slangisuffiksi *i*.

2.1.5 Koululaisslangi

Koululaisslangilla tarkoitetaan slangia, jota koululaiset käyttävät. Koululaisslangin sanasto liittyy kouluun, harrastuksiin, vapaa-aikaan ja sukupuoliseen kiinnostukseen, eli nuorten elämään liittyviin aiheisiin. Nuoret käyttävät yleensä enemmän slangisanoja kuin muut ja erityisesti slangia käytetään silloin, kun nuoret puhuvat keskenään. Koululaisslangin käyttö vähenee, kun koulunkäynti loppuu eikä koulukulttuuriin enää kuuluta. Osa slangisanastosta voi kuitenkin jäädä kielenkäyttäjän sanavarastoon, ja yleisslangi koostuukin niistä sanoista, jotka ovat käytössä vielä slangi-ään jälkeen. (Saanilahti–Nahkola 2000: 96–97.)

Koululaisslangi on nimenomaan tietyille ikäryhmälle kuuluva puhetapa, mutta siihen liittyy vahvasti myös se, että koululaiset jakavat samanlaisen elämäntilanteen. Koulunkäynti on merkittävä osa heidän elämää ja he luovat kouluun yhteisön, jossa käyttävät slangia. Koululaisslangia käyttävät noin 10–16 -vuotiaat koululaiset (Suojanen 1982a: 157).

Koululaisslangin tehtävänä on luoda koululaisten välille yhteisöllisyyttä ja yhteenkuuluvuuden tunnetta ja ylläpitää sitä. Koululaisslangin toinen funktio on erottaa nuoret muista, erityisesti opettajista ja vanhemmista. Koska slangi muuttuu nopeasti, vanhemmat ja opettajat eivät välttämättä pysty seuraamaan kaikkia muutoksia. Näin ollen koululaisslangi erottaa nuoret heistä ja luo nuorten välille yhteisyyttä. (Saani-lahti–Nahkola 2000: 97.)

Kolmas koululaisslangin tehtävä on sovinnaisuuden välttäminen ja hätkähdyttäminen. Koululaisslangin avulla halutaan hätkähdyttää muita kielenkäyttäjiä, erityisesti vanhempaa sukupolvea. Koululaisslangiin voi kuulua alatyylisiä ja karkeitakin ilmauksia, joilla pyritään välttämään sovinnaisuutta ja normien mukaista käyttäytymistä. Kuitenkin alatyylisetkin ilmaukset menettävät ilmaisuvoimansa, kun niitä käytetään usein arkikielessä. Näin ollen nuoret eivät välttämättä enää edes huomaa ilmaustensa karkeutta ja siksi täytyy keksiä uusia ilmauksia. Erityisesti tabusanaston sanat ovat alatyylisiä ja menettävät nopeasti tehonsa, joten näitä slangisanoja täytyy uudistaa usein. Nuoret haluavat käyttää tuoreita ilmauksia ja senkin takia slangisanasto uusiutuu nopeasti. (Saani-lahti–Nahkola 2000: 97–98.)

Vaikka itse sanasto onkin samanlaista koko Suomessa, alueellisia eroja voi ilmetä esimerkiksi murteen vuoksi. Murteiden alueelliset erot ovat jonkin verran tasoittuneet ja erityisesti nuoret välttävät leimallisia murrepiirteitä, mutta nuorten kieli ei ole siltikään valtakunnallisesti yhtenäistä (Lappalainen 2001: 77, 80). Koululaisslangi voi vaihdella paikkakunnittain, ja jopa eri kouluissa voi olla omia slangisanoja (Saani-lahti – Nahkola 2000: 109). Murteet kuitenkin yleensä heijastuvat edes jonkin verran slangiin (Paunonen 1982: 36), joten huomioin tutkimuksessa myös Outokummussa puhuttavan murteen.

3. AINEISTO JA MENETELMÄT

3.1 Tutkimuksen toteutus

Slangin tutkimiseen liittyy jonkin verran ongelmia, sillä jo slangin määrittely voi olla monimutkaista. Tutkijalle voi olla haastavaa määrittellä mikä on slangia ja mikä normaalia murretta tai arkipuhetta (Nahkola 1988: 89). Omassa tutkimuksessani olen selvittänyt tämän ongelman samalla tavalla kuin Nahkola ja Saanilahti omassa tutkimuksessaan: kaikki sanat, jotka kuuluvat aineistooni, ovat slangisanoja. Kyselylomakkeessa kysyn oppilailta nimenomaan slangivastineita yleiskielen sanoille, joten slangisanan määrittely jää oppilaille. Jos vastaajan mielestä jokin sana on slangivastine yleiskielen sanalle, hyväksyn sen aineistooni.

Hankaluutena voi olla myös se, että aineistossa esiintyy vain yksi slangimuodoste jollekin yleiskielen sanalle, kuten esimerkiksi aineistossani esiintyvä *rotanloukku* koulua merkitsemässä. Tässä tapauksessa tutkija ei voi tietää varmaksi, käytetäänkö sanaa edes jossain määrin, vai onko kyse vain ainutkertaisesta esiintymästä (Nahkola 1988: 89). Otan aineistoon mukaan kaikki sanat, vaikka osa voi periaatteessa olla ainutkertaisia. En kuitenkaan kiinnitä yksittäisiin sanoihin niin paljon huomiota kuin useammin esiintyviin sanoihin. Kyselylomakkeessani kysyttiin nimenomaan slangivastineita, joten slangin määrittely jäi viime kädessä vastaajalle. Näin ollen voin ottaa tutkimukseeni mukaan kaikki kyselylomakkeissa esiintyvät vastaukset.

Rajasin aineistoni koskemaan ainoastaan kouluun liittyvää sanastoa, sillä oppilaat viettävät suuren osan valveillaoloajastaan koulussa. Näin ollen koulu on keskeinen osa oppilaiden elämää, ja toisaalta koulu tulee olemaan keskeinen osa myös minun elämäni. Kouluun liittyvä sanasto on mielenkiintoista myös siksi, että kyselylomakkeen yleiskielen sanat tulevat kuullaan vahvasti myös omaan sanavarastooni, kun taas muu nuorten elämään liittyvä sanasto ei niinkään kosketa itseäni.

Keräsin aineistoni liitteenä olevan kyselylomakkeen avulla Kummun koulun 7.–9.-luokkalaisilta. Kyselylomakkeeni koostuu kahdesta osasta, joista ensimmäisessä pyysin oppilaita kirjoittamaan slangivastineita kouluun liittyviin yleiskielen sanoihin. Ensimmäisessä osassa vastausvaihtoehtoina oli kaksi osiota: ”käytän itse” ja ”olen kuullut käytettävän”. Kutsun tässä tutkielmassa käytän itse -osiota A-osioksi ja olen kuullut käytettävän -osiota B-osioksi. B-osiassa pyysin oppilaita kirjoittamaan sellaisia slangisanoja, joita ovat kuulleet käytettävän Kummun koulussa, mutta joita he eivät itse käytä. Kyselylomakkeen jälkimmäinen osa on avoin osio, jossa oppilaat voivat kirjoittaa muita mieleen tulevia kouluun liittyviä slangisanoja, joita ei ole kysytty ensimmäisessä osiossa. Ensimmäinen osa on laajempi, ja käsittelen sitä tutkimuksessani enemmän kuin jälkimmäistä osaa.

Avoin osio on lomakkeessa sen takia, että saisin tietoa siitä, mitkä sanat ovat sellaisia, joita nuoret pitävät tärkeinä. Koska oli mahdotonta laittaa kyselylomakkeeseen kaikki koulu- maailmaan liittyvät sanat, oli avoin osio tarpeellinen: näin oppilaat pystyivät kirjoittamaan sellaisia sanoja, jotka ovat tärkeitä ja oppilaiden käytössä, mutta joita ei kuitenkaan kysytyt ensimmäisessä osassa. En tiennyt etukäteen, mitkä sanat ovat koululaisslangin ydintä ja näin ollen kyselylomakkeessa kysytään sellaisiakin sanoja, joille ei juuri löydy slangivastineita.

Aineiston keruussa minua auttoi Kummun koulun äidinkielen opettaja Annukka Tiitinen, joka keräsi vastaukset kyselyyn äidinkielen tunneillaan keväällä ja syksyllä 2013. Oppilaat vastasivat kyselyyn pareittain, sillä yhdessä tehden lomakkeen täyttäminen sujui paremmin. Parit olivat samaa sukupuolta, jotta pystyn vertailemaan tyttöjen ja poikien välisiä eroja. Vaikka vastauksia on pohdittu pareittain, käsittelen vastauksia niin, että yhden lomakkeen täyttäjänä on yksi informantti. Lomakkeeseen vastattiin anonyymisti eikä kenelläkään ole mahdollisuutta saada tietää, kenen vastauksista on kysymys. Tässä tutkielmassani tärkeät tiedot vastaajista on sukupuoli ja luokka-aste. Ennen aineiston keruuta pyysin Kummun koulun rehtorilta luvan aineiston keräämiseen heidän koulussaan. Myös oppilaiden vanhemmilta keräsin tutkimusluvan, sillä vastaajat olivat alaikäisiä. Tutkimuslupa ja kyselylomake ovat liitteenä (liitteet 2 ja 3).

Lomakkeen alkuun kirjoitin pienen johdattelun aiheeseen, jotta oppilaat ymmärtäisivät, mitä koululaisslangilla tarkoitetaan. Oppilaiden henkilötiedoista kysyin luokka-astetta, sukupuolta ja äidinkieltä. Tarkoituksena oli tutkia sukupuolten ja luokka-asteiden välisiä eroja, mutta yksittäisiä eroja lukuun ottamatta niitä ei aineistossa ilmennyt. Kaikkien vastaajien äidinkieli on suomi, joten en päässyt tutkimaan, vaikuttaako äidinkieli slangisanoihin. Ensimmäisessä osiossa on 64 koulumaailmaan liittyvää yleiskielen sanaa. Valitsin listan sanat se perusteella, kuinka yleisiä niiden oletin olevan. Lista sisältää sellaisia sanoja, jotka ovat keskeisessä roolissa koulumaailmassa ja joista puhutaan paljon. Sanat on jaoteltu seuraavasti: kouluun liittyvät henkilöt, tapahtumat, esineet ja välineet, oppiaineet, verbit ja paikat.

Kiinnitän tutkielmassani enemmän huomiota ensimmäisen osan A-osioon, jossa oppilaat kirjoittivat niitä sanoja, joita he itse käyttävät. Aloittaessani aineiston käsittelyn kävi ilmi, ettei ole järkevää ottaa tutkimukseen mukaan B-osiota, eli osiota jossa on sanoja, joita oppilaat ovat kuulleet käytettävän. B-osioista nousi esille vain muutama mainittava asia, jotka esittelen luvussa 4.1 kuvaillessani outokumpulaista koululaisslangia.

A-osiossa on hyvin paljon samoja vastineita kuin B-osiossa. Jos olisin ottanut tutkimukseeni mukaan molemmat osiot samantarvoisina, tutkimuksestani olisi tullut liian laaja ollakseen pro gradu -tutkielma. Tämän takia päätin, että jätän B-osion hyvin vähälle huomiolle. Alun

perin B-osio oli tarkoitettu tukemaan A-osioon kuuluvia vastauksia, mutta vastauksia tuli niin paljon, etteivät ne tarvitse lisätukea. B-osion sanat ovat mukana liitteenä olevassa sanastossa, jossa on kaikki aineistoon kuuluvat sanat.

3.2 Aineiston esittely

Aineistooni vastasi yhteensä 59 informanttia, joista 32 on tyttöjä ja poikia 27. Lähes puolet aineistosta on 9.-luokkalaisten vastauksia, joita on yhteensä 28 (tyttöjä 17, poikia 11). 8.-luokkalaisten vastauslomakkeita on 16, tyttöjen kuusi ja poikien kymmenen, kun taas 7.-luokkalaisten vastauksia on yhteensä 15, joista tyttöjen täyttämää on yhdeksän ja poikien kuusi. Käytän itse- eli A-osio keräsi yhteensä 366 erilaista slangivastinetta ja 2 220 erillistä vastausta.

Saatuani aineiston kerätyksi lajittelin kaikki vastaukset erillisille papereille vastaajien mukaan. Annoin jokaiselle vastauspaperille koodit sen mukaan, onko kyseessä tyttö vai poika, ja millä luokka-asteella kyseinen vastaaja on. Kirjoitin kaikki kyselylomakkeiden slangisanat sarakkeisiin ja näin sain yleiskuvan aineistosta. Jo siinä vaiheessa huomasin, ettei tyttöjen ja poikien välillä ole mainittavia eroja, eikä niin ikään eri luokka-asteiden välillä. Tämän jälkeen tein liitteenä olevan listan (liite 1), jossa on lomakkeessa olleet yleiskielen sanat ja kaikki niille saadut slangivastineet sekä määrät, kuinka paljon eri slangivastineita on. Aineistoni erittely ja kaikki muu käsittely perustuu liitteenä olevaan listaan. Ainoastaan silloin, kun etsin eroja sukupuoli- ja ikäryhmien väliltä, tarkastelin kyselylomakkeita ja ensimmäiseksi tekemääni taulukkoa.

Sanalistaan otin kaikki vastaukset siinä asussa kuin ne on lomakkeeseen kirjoitettu. Vastauksissa on muutamia hymiöitä, esimerkiksi *taivas<3* ja *hyvä, ahkera oppilas :D*. Pidän hymiöt mukana kirjoitusasuissa, mutta en ota niitä analyysissä huomioon. Hymiöitä esiintyy aineistossa niin vähän, etteivät ne sen vuoksi ole merkityksellisiä koko aineiston kannalta.

Yhden vastauslomakkeen jouduin jättämään pois, sillä vastaaja oli antanut kaikkiin yleiskielen sanoihin vastineeksi saman yleiskielen sanan. Tässä tutkimuksessani en huomioi lainkaan niitä sanoja, jotka ovat samoja kuin alkuperäiset yleiskielen sanat, joten jätin tämän vastaajan vastaukset kokonaan huomioimatta. Jos käytössä on yleiskielen sana, sitä ei voi kutsua slangiksi ja näin ollen valintani kyseisen vastauslomakkeen pois jättämisestä on perusteltua.

Tutkin aineistoni slangisanojen muodostumista Nahkolan (1999a) esittämien muodostuskeinojen avulla. Aineistosta nousi esille myös muita muodostamiskeinoja, joita en pystynyt jaottelemaan Nahkolan esittämän mallin avulla. Näitä ovat lähimerkityksiset yleiskielen sanat,

kuvailevat sanat sekä yhdyssanojen osat. Myös nimet, lyhenteet ja murteellisuudet ovat sellaisia, joita ei Nahkolan mallissa ole. Nämä muodostuskeinot esittelen tarkemmin luvussa 4.2 muodostuksen yhteydessä.

Yleisyysnäkökulma perustuu osittain siihen, mitä aikaisemmissa tutkimuksissa on saatu selville ja miten. Yleisyysnäkökulmani perustuu myös siihen, mitä aineistosta nousi esille ja mitä itse koin olevan perusteltua tutkia. Outokumpulaisen koululaisslangin yleisyyttä tutkiesani löysin kolme eri näkökulmaa yleisyyteen: kuinka paljon sanalle on annettu vastauksia yhteensä, kuinka monta kertaa sama slangivastine mainitaan koko aineistossa ja kuinka monta eri slangivastinetta sana on saanut. Yleisyysnäkökulmaa selitän tarkemmin luvussa 4.3.

Katson aineistooni kuuluvaksi kaikki slangivastineet sellaisenaan lukuun ottamatta niitä sanoja, jotka ovat täsmälleen samoja kuin yleiskielen vastine. Nämä yleiskielen sanat jätän kokonaan aineistoni ulkopuolelle. Aineistossa esiintyy jonkin verran sellaisia sanoja, jotka voisi tulkita kirjoitusvirheeksi, mutta pidän niitä omina slangisanoina. En voi olla varma onko kyseessä kirjoitusvirhe vai ei, joten otan tutkimuksessani huomioon sanat sellaisissa kirjoitusasuissa kuin ne ovat lomakkeissa. Pysin siihen, etten vääristä aineistoa, ja tämän takia otan kaikki sanat kirjaimellisesti sellaisina kuin vastauksissa lukee. Tällaisia sanoja, joiden voisi tulkita sisältävän kirjoitusvirheitä, ovat esimerkiksi lyijykynästä käytettävä *kyna*, äidinkielestä käytettävä *äikka* ja sanakokeesta käytettävä *sanako*.

Koska otan kaikki vastauslomakkeissa olleet sanat niiden kirjoitusasuissaan, käsittelem erikseen sellaisetkin sanat, jotka voisi tulkita saman lekseemin taivutusmuodoiksi, esimerkiksi käsittelem erilaiset sijamuodot erillisinä sanoina. Tästä esimerkkinä on liikunnasta käytettävät *liikka* ja *liikkaa*. Myös erilaiset kirjoitusmuodot käsittelem erillisinä sanoina, esimerkiksi 5.-luokkalaisesta käytettävät *vitosloukkalainen*, *viitosloukkalainen*, *vitonen*, *vitone* ja *vitokset*.

Tämä valintani vaikuttaa tutkimuksessa siihen, kuinka paljon yleiskielen sana on saanut eri slangivastineita ja myös eri muodostuskeinojen prosentuaaliseen osuuteen koko aineistossa. Kuitenkin esimerkiksi 5.-luokkalaisesta käytettäviä slangivastineita olisi runsaasti huolimatta siitä, yhdistetäänkö kaikki samankaltaiset sanat vai ei. Jos slangivastineita olisi alkanut yhdistellä samankaltaisuuden mukaan, olisi ongelmana ollut se, mihin raja vedetään. Tällöin olisi pitänyt miettiä jokaisen sanan kohdalla, onko se tarpeeksi samankaltainen toisen sanan kanssa, esimerkiksi voiko *vitosen* ja *viitosloukkalaisen* katsoa kuuluvan samaksi sanaksi.

Kyselylomakkeeseen kuuluu myös avoin osio, jossa oppilaat saivat mahdollisuuden kirjoittaa sellaisia mieleen tulevia kouluun liittyviä slangisanoja, joita ei lomakkeessa kysytty. 25 vastaajaa vastasi tähän osioon ja näistä vastauksista kerron luvussa 4.3, jossa esittelen avoimen

ja olen kuullut käytettävän -osiot. Avoimessa osiossa on yhteensä viisikymmentä erilaista slangisanaa. Mielestäni avoimeen osioon vastasi yllättävän moni, en osannut odottaa niin runsasta sanamäärää. Avoin osio on mielenkiintoinen, sillä siinä tulee esille ne sanat, joita oppilaat pitävät jollakin tapaa tärkeinä kouluun kuuluvina sanoina.

Tutkielmani liitteenä on kaikki slangivastineet, jotka kuuluvat aineistooni. Liitteessä yleis-kielen sanan jälkeen on sulkumerkkien sisällä määrä siitä, kuinka paljon erilaisia slangivastineita sana on saanut. Slangivastineiden perässä taas on sulkumerkeissä kerrottu se, kuinka monta vastaajaa kyseisen sanan on vastaukseen kirjoittanut. Liitteessä on eroteltu erikseen käytän itse -osio ja olen kuullut käytettävän -osio. Avoimen osion kaikki slangisanat on lueteltu liitteen lopussa. Avoimen osion sanoissa on sulkumerkein kerrottu, kuinka paljon vastauksia on ollut, jos sana on saanut useamman kuin yhden vastauksen.

4. OUTOKUMPULAINEN KOULULAISLANGI

4.1 Slangisanojen muodostus

4.1.1 Muodostuskeinojen esittely

Esittelen tässä kaikki muodostuskeinot, joita aineistossani esiintyy. Esittelen myös niiden osuuden koko aineistosta. Nahkolan mallin mukaan (ks. luku 2.1.4) metaforat, metonymia ja paronymia kuuluvat siihen muodostuskategoriaan, jossa tuttua sanaa käytetään uudessa merkityksessä. Johdokset, vartalon sisäinen muuntelu ja typisteet kuuluvat taas kategoriaan, jossa vanhan, tutun sanan äänneasua muutetaan niin, että merkitys kuitenkin säilyy. Kolmas Nahkolan esittelemä kategoria on uusien sanojen keksiminen ja neljäs kategoria on lainasanat.

Aineiston pohjalta nousi muodostusosioon uusia näkökulmia: en pystynyt lajittelemaan kaikkia slangivastineita Nahkolan muodostusmallin mukaisesti, vaan aineistosta löytyi myös mallista poikkeavia muodostuskeinoja. Nämä muut muodostuskeinot ovat lähimerkityksiset yleiskielen sanat, kuvailevat sanat, yhdyssanan osat, nimet, murteellisuudet ja lyhenteet.

Lähimerkityksisillä yleiskielen sanoilla tarkoitan slangivastineita, jotka on muodostettu niin, että yleiskielen sanalle on annettu joko synonyymi tai sana, jonka merkitys on lähellä alkuperäistä yleiskielen sanaa. Lähimerkityksisiä yleiskielen sanoja on aineistossani verrattain paljon, yhteensä 64 kappaletta. Niiden osuus koko aineistosta on siis 17,5 % ja ne ovat toiseksi suosituin muodostuskeino. Kaikkia aineiston lähimerkityksisiä yleiskielen sanoja ei voi sanoa olevan suoraan synonyymeja, vaan niiden merkitys on lähellä yleiskielen sanan merkitystä. Olen esimerkiksi tulkinut ruuanjakajasta käytettävän *keittiötyypin* olevan lähimerkityksinen yleiskielen sana, vaikkei se kirjaimellisesti ole synonyymi ruuanjakajalle.

Kuvailevat sanat ovat sanoja, jotka jollakin tapaa nimensä mukaisesti kuvailevat kohdettaan. Metaforat ja metonymia ovat lähellä kuvailevia sanoja, mutta esimerkiksi metafora kuvaa kohdettaan vertauksen avulla, mitä aineistoni kuvailevat sanat eivät tee. Kuvailevia sanoja on aineistossani runsaasti, paljon enemmän kuin esimerkiksi metaforia. Kuvailevista sanoista esimerkkinä on ruokalasta käytettävä *meluisa ruokailuhuone*.

Yhdyssanojen osat tarkoittavat slangivastineita, jotka on muodostettu niin, että yleiskielen yhdyssanasta on poistettu joko perus- tai määriteosa, kuten tietokoneesta käytettävä *kone*. Nimillä taas tarkoitan sellaisia slangivastineita, joiden muodostuksen pohjana on käytetty jonkun henkilön nimeä.

Aineistosta nousi esille myös murteellisuudet ja lyhenteet, jotka otin muodostuskeinoihin kuuluvaksi. Murteellisuuksia on vain muutama koko aineistossa, joten tämä ei ole merkittävä

muodostuskeino. Murteellisuuksilla tarkoitan siis sanoja, joissa on selviä Outokummun murrealueen piirteitä, esimerkiksi pulpetista käytettävä *pulupetti*. Lyhenteet taas tarkoittavat sanoja, jotka muodostuvat yleiskielen sanasta otetusta muutamasta kirjaimesta, kuten terveystiedosta käytettävä *tt* ja elämäkatsomustiedosta käytettävä *et*.

Taulukossa 1 näkyy eri muodostuskeinojen käyttö ja niiden prosentuaalinen osuus koko aineistosta:

Taulukko 1. Aineiston kaikki muodostuskeinot, niiden määrä ja osuus koko aineistossa.

Muodostuskeino	Määrä	Osuus %
Johdokset	100	27,3 %
Lähimerkityksiset yleiskielen sanat	64	17,5 %
Kuvailevat sanat	41	11,2 %
Yhdyssanan osa	31	8,5 %
Metaforat	29	7,9 %
Lainasanat	25	6,8 %
Vartalon sis. muuntelu	14	3,8 %
Nimet	13	3,6 %
Lyhenteet	8	2,2 %
Typisteet	8	2,2 %
Paronymia	7	1,9 %
Metonymia	4	1,1 %
Murteellisuudet	4	1,1 %
Uudet sanat	4	1,1 %
Muut sanat	14	3,8 %
Yhteensä	366	100 %

Kuten taulukosta käy ilmi, slangijohtaminen on käytetyin muodostuskeino. Toiseksi suurin kategoria on lähimerkityksiset yleiskielen sanat, joita on yhteensä 64. Myös kuvailevia sanoja on verrattain paljon, peräti 11,2 % koko aineistosta. Nämä ovat lähellä metaforaa ja osittain ehkä myös metonymiaa, mutta kuvailevia sanoja ei voi kuitenkaan määrittellä kummaksiakaan edellä mainituista. Oikeastaan kuvailevat sanat kuuluisivat Nahkolan muodostusmallissa

samaan kohtaan kuin metaforat ja metonymia. Kuvailevien sanojen nimittäin voisi katsoa olevan sellaisia sanoja, jotka ovat jo olemassa, mutta merkitystä on muutettu. Esimerkiksi 5.-luokkaisesta käytettävä *pikkunen* ei ole metafora, mutta kuitenkin kuvaileva. Tämänkin kaltaisia on aineistossa verrattain paljon ja näin ollen otin sen yhdeksi muodostuskeinoksi.

Kaikki muodostuskeinot voidaan jaotella kahteen ryhmään: yleiskielen vastineesta muodostettuihin ja eri sanasta muodostettuihin slangisanoihin. Yleiskielen vastineesta muodostetuilla sanoilla tarkoitan niitä slangisanoja, jotka on muodostettu yleiskielen tarkoitteesta. Näitä muodostuskeinoja ovat johdokset, yhdyssanan osat, vartalon sisäinen muuntelu, lyhenteet, tyypisteet, paronymia ja murteellisuudet. Nämä muodostuskeinot ovat siis sellaisia, joissa muokataan yleiskielen tarkoitetta, eikä oteta käyttöön uutta sanaa. Esimerkiksi johdinten avulla muokataan lähtösanaa niin, että muodostuu uusi sana.

Slangisanoja muodostetaan myös ottamalla käyttöön eri sana kuin yleiskielen tarkoite. Näitä uusia sanoja käyttäviä muodostuskeinoja aineistossani ovat lähimerkityksiset yleiskielen sanat, kuvailevat sanat, metaforat, lainat, nimet, metonymia ja uudet sanat. Kyseiset muodostuskeinot eivät perustu lähtösanaan, vaan esimerkiksi sanoihin, joiden merkitys on lähellä lähtösanan merkitystä. Tästä esimerkkinä on lähimerkityksiset yleiskielen sanat kuten ruokatunnista käytettävä *ruokailu*.

4.1.2 Äänneasun muutokset

4.1.2.1 Slangijohtaminen

Aineistoni slangisanojen yleisin muodostustapa on muokata yleiskielen sanaa slangijohtimen avulla, kuudestakymmenestä yleiskielen sanasta 45 sanan vastauksissa on käytetty slangijohtimia. Karttusen (1989: 150) mukaan yleisimmät slangijohtimet ovat *-is* ja *-ri*. Tämä pätee myös omaan aineistooni, sillä *-is* ja *-ri* -johtimia on käytetty kaikista eniten. Aineistossani näitä ovat esimerkiksi seuraavat vakiintuneet slangisanat: *ruokkis* merkityksessä ruokatunti, *terkkari* merkityksessä terveydenhoitaja ja *lukkari* merkityksessä lukujärjestys. *-is* ja *-ri* -johtimilla on muodostettu myös harvinaisempia, ehkä jopa ainutkertaisia slangisanoja, kuten *kotis* merkityksessä kotitehtävä, *pyyhkis* merkityksessä pyyhekumi ja *seiskari* merkityksessä 7.-luokkalainen. Näitä erikoisempia slangisanoja ovat myös *lyyjäri* ja *lyykkäri* merkityksessä lyijykynä, *jäkkäri* merkityksessä jälki-istunto, *välkäri* merkityksessä välitunti ja *dokkari* merkityksessä dokumenttikamera.

Aineistostani löytyy seuraavat slangijohtimet: *-ri* (pyyhkäri), *-is* (kuvis), *-ksi* (reksi), *-kka* (terkka, äikkä), *-kke* (hikke), *-uli* (vamuli), *-o* (vamo), *-sa* (ussa), *-ska* (matska), *-ssy* (kässy), -

ssA (kässä), -ski (veski), -sku (vesku), -kki (linkki). Slangijohdinten käytössä ei kuitenkaan näyttäisi olevan mitään erityistä johdonmukaisuutta esimerkiksi niin, että jokin tietty sana saisi vain slangijohdinten avulla muodostettuja sanoja. Poikkeuksena ovat oppiaineet, sillä lukuun ottamatta elämäkatsomustietoa ja tietotekniikkaa kaikkien oppiaineiden slangivastineissa esiintyy vähintään yksi slangijohdos: *äikkä, hissa, matikka, kotsa, liikka, ussa, bilsa, mantsa, ruotti, kuvis* ja *kässä*. Näiden vakiintuneiden oppiaineiden nimien lisäksi *-ri*-johdinta on käytetty esimerkiksi sanassa *kässäri* merkityksessä käsityö.

Aineistossa on paljon vakiintuneita slangisanoja, jotka on muodostettu johtimien avulla. Vakiintuneilla slangisanoilla tarkoitan sellaisia sanoja, jotka löytyvät sekä Stadin slangin suur-sanakirjasta että Nykyslangin sanakirjasta. Näitä vakiintuneita slangijohdoksia ovat muun muassa *reksi* merkityksessä rehtori, *hikke* merkityksessä ahkera, menestyvä oppilas ja *tietsikka* merkityksessä tietokone. Myös *kovis* merkityksessä koulukiusaaja, *jälkkä* merkityksessä jälki-istunto ja *linkka* merkityksessä linja-auto ovat vakiintuneita slangijohdoksia. Erikoisempia johtamalla muodostettuja slangisanoja ovat esimerkiksi *toikka* merkityksessä todistus ja *vesku* merkityksessä vessa.

4.1.2.2 Typistäminen

Aineistossa on vain muutama slangisana, jotka on muodostettu typistämällä. Näitä sanoja ovat *ope* merkityksessä opettaja, *erityisope* merkityksessä erityisopettaja, *pena* merkityksessä pe-naali ja *känny* merkityksessä kännykkä. *Matiikan* voisi katsoa kuuluvan myös typisteisiin, sillä sen yleiskielen vastinetta *matematiikkaa* on lyhennetty sanan sisältä. Typisteet eivät ole siis kovin merkittävä osa koululaisslangia, mutta esimerkiksi opettajasta käytettävä *ope* on merkittävä sana kouluun liittyvässä sanastossa.

4.1.2.3 Vartalon sisäinen muuntelu

Myös vartalon sisäistä muuntelua esiintyy vähän. Näitä ovat muun muassa *pärytyö* merkityksessä ryhmätyö, jossa *parityön* vartaloa on muunneltu yhtä vokaalia vaihtamalla. Vokaalia on vaihdettu myös kotitaloutta merkitsevässä slangisanassa *kötsä* (slangisanasta *kotsa*), kun taas ruotsista käytettävän *ruottin* vartalon konsonanttia on vaihdettu. *Ruotti* voisi olla myös murteellisuus, mutta koska se ei kuulu Outokummun murteeseen, tulkitsen, että sana on muodostettu vartalon sisäisen muuntelun avulla. Ruotsia merkitsevä *rootti* on yhdistelmä sekä vokaalin että konsonantin vaihtamisesta. Vartaloa on muutettu myös sanassa ruokaiju, joka tarkoittaa ruokatuntia. Tässä konsonantti *l* on vaihdettu *j*:ksi. Myös *akt* merkityksessä tietotekniikka voisi

kuulua vartalon sisäiseen muunteluun, sillä siinä sen lähtösanan *atk* konsonanttiaines on vaihtanut paikkaansa.

4.1.3 Merkityksen muutokset

4.1.3.1 Metaforat

Metaforisuus tarkoittaa vertaukseen perustuvaa kuvailevuutta ja aineistoni slangivastineissa näihin vertauksiin liittyy huomattavaa affektiivisuutta. Metaforilla tarkoitan siis sellaisia slangivastineita, jotka kuvaavat kohdettaan vertauksen avulla. Esimerkiksi opettajasta käytettävä *diktaattori* kuvastaa sitä, että oppilas mieltää opettajan ja diktaattorin välillä olevan jonkinlainen yhtäläisyys, joten opettaja ja diktaattori ovat verrattavissa toisiinsa.

Aineistossani metaforia on käytetty eniten ihmisiin viittaavissa slangivastineissa, kuten opettajasta käytettävä *orjapiiskuri*. Poikkeuksen tähän tekee *koulu*, jolle on annettu kuusi metaforista vastinetta: *helveti*, *homeluola*, *keskitysleiri*, *pakkolaitos*, *rotanloukku* ja *vankila*. Metaforien osuus kaikista koulun vastineista on suuri, sillä koulu sai vain kaksi muuta vastinetta, *skole* ja *kummun koulu*. Metaforien runsaus voi johtua siitä, että koulu herättää tunteita ja tunteita herättävät sanat ovat yleensä attraktiokeskuksia, eli ne keräävät paljon erilaisia slangivastineita. Näiden vastausten perusteella kouluun liittyvät tunteet ovat negatiivisia. Lukuun ottamatta *skolea* ja *kummun koulua* kaikki koulun slangivastineet ovat metaforia sekä osittain myös asenteellisia, kuten *helveti* ja *keskitysleiri*.

Ihmisiin viittaavissa slangivastineissa on eniten opettajasta käytettyjä metaforia. Näitä ovat *diktaattori*, *diktaattori Hitler*, *orjapiiskuri* ja *sotasuunnitelman johtaja*. Koulun henkilökuntaan liittyviä metaforia ovat myös *piikkisika* merkityksessä terveydenhoitaja ja *pelastaja* tarkoittaen ruuanjakajaa. Itseä nuorempia oppilaita kutsutaan myös metaforilla: nimityksiä *mukula* ja *nassikka* käytetään puhuttaessa 1.-luokkalaisesta, *nulikka* ja *pirpanat* puhuttaessa 5.-luokkalaisesta sekä *leija* ja *rasavillit* puhuttaessa 7.-luokkalaisesta. Myös häiritsijä, häirikkö on saanut muutaman metaforavastineen: *pelle*, *pässi* ja *retupelle*.

Muita metaforilla muodostettuja slangisanoja ovat *taivas!*<3 merkityksessä ruokatunti, *romukasa* merkityksessä tietokone, *rangaistus* merkityksessä liikunta ja *taivas* merkityksessä ruokala. Lähes kaikki aineistossa esiintyvät metaforat ovat tunnepitoisia ja suurin osa niistä ilmaisee negatiivista tunnetta tai asennetta. Positiivista tunnetta ilmaisevia metaforia ovat keittäjästä käytettävä *pelastaja* ja ruokatunnista ja ruokalasta käytettävä *taivas*. Neutraaleja ilmaisuja ei metaforista löydy, kun taas esimerkiksi johtimilla muodostetuissa slangisanoissa niitä on runsaasti, esimerkiksi *lyikkäri* merkityksessä lyijykynä ja *sanari* merkityksessä sanakoe.

7.-luokkalaisesta käytettävä *leija* tarkoittaa leuhkaa ja ylpeilevää – aivan kuin leija, joka liitelee muiden yläpuolella. Olen kuullut käytettävän nimitystä leija halventavassa merkityksessä. Yleensä siihen liittyy negatiivinen tunnelataus ja halveksuva asenne kyseistä henkilöä kohtaan.

4.1.3.2 Paronymia

Paronymiaa (ks. luku 2.1.4) on käytetty vain muutaman kerran slangisanaa muodostettaessa. Nämä sanat ovat *rex* 'rehtori', *kameli* 'koulu-/luokkatoveri' ja *pyykkäri* 'pyyhekumi'. *Rex* tulee slangivastineesta *reksi*, jonka äänneasu on lähellä *rexiä*. Tämän voisi katsoa olevan erilainen vain kirjoitusasultaan verrattuna reksiin, mutta tässä tapauksessa tulkitsen sen paronymiaksi. *Kameli* taas tulee slangivastineesta *kaveri* ja *pyykkäri* slangivastineesta *pyyhkäri*. Erikoista näille sanoille on siis se, ettei niitä ole muodostettu suoraan yleiskielen tarkoitteesta, vaan jo käytössä olevasta slangivastineesta. Ainoa sana, joka on muodostettu yleiskielen sanasta, on historiasta käytettävä *hysteria*. Penaalista käytettävän *anaalin* voisi myös luokitella paronymiseksi.

4.1.3.3 Metonymia

Metonymia ei ole merkittävä slangisanojen muodostuskeino aineistossani, sillä sitä esiintyy vain kerran. Esittelen sen kuitenkin tässä, koska otin metonymian huomioon aineistoa lajitellessani. Eräs vastaajista antaa tietokoneelle slangivastineen *skype*. Tämän voi luokitella metonymiaksi, sillä siinä kahta lähekkäistä käsitettä verrataan toisiinsa. Muuten metonymiaa ei esiinny koko aineistossani lainkaan. Toisaalta kyse voi olla myös tulkinnallisesta kysymyksestä: tulkitsen esimerkiksi keittäjää tarkoittavan *työläisen* kuvailevaksi sanaksi enkä metonymiaksi. Näitä tulkinnanvaraisia sanoja on kuitenkin vain muutamia, joten sekään ei selitä sitä, että outokumpulaisessa koululaisslangissa on vähemmän metonymiaa kuin Virtain koululaisslangissa (ks. luku 5.1).

Outokumpulainen koululaisslangi on yleisilmeeltään melko neutraalia, mikä voi vaikuttaa siihen, ettei esimerkiksi metonymiaa ole käytetty kovin paljon. Jos aineistossani olisi paljon affektiivisiä ja asenteellisia slangi-ilmauksia, uskon, että niitä olisi muodostettu myös metonymian avulla.

4.1.4 Lainat

Lainasanoja on outokumpulaisessa koululaisslangissa jonkin verran. Lainoja on yleensä muunneltu äänteellisesti suomen kielen mukaisesti, mutta esimerkiksi *phone* on otettu kieleen muokkaamatta sanaa. Slangilainoja ovat muun muassa *skole* merkityksessä koulu, *frendi* merkityksessä koulu-/luokkatoveri, *skidi* merkityksissä 1.-luokkalainen ja 5.-luokkalainen, *nörtti* merkityksessä ahkera, menestyvä oppilas.

Uudempia ja vakiintumattomampia slangilainoja ovat esimerkiksi *criminaali*, jonka yleiskielen vastineet ovat koulukiusaaja ja häiritsijä, häirikkö. Koulukiusaajaa merkitsee myös *dissaaja* ja *retu*, joista jälkimmäinen on mainittu myös häiritsijän ja häirikön slangivastineena. *Retu* on peräisin englannin kielen sanasta *retard* 'vähä-älyinen, idiootti, vammaainen (halv.)'. Jälki-istunnosta käytettävä *penaltti* on myös englannista lähtöisin (*penalty* 'rangaistus').

Lainavastineita kertyi eniten puhelimelle. Näitä ovat *fone*, *phone*, *pone* ja *telefooni*. Nämä kaikki ovat peräisin englannin kielen sanoista *phone* ja *telephone*, tosin *telefooni* voi olla myös ruotsalaislaina. On mahdollista, että *phonen* ja siitä muokattujen varianttien käyttö pohjautuu iPhoneen käyttöön. Oppiaineista ruotsi sai kaksi lainavastinetta: *svenska* ja *swedu*. *Svenska* on suoraan ruotsista ('ruotsin kieli'), kun taas *swedun* tulkitseen olevan muunneltu englannin sanasta *Swedish* ('ruotsin kieli'). *Swedun* voisi tulkita myös Helsingin slangista lainatuksi, sillä siihen kuuluu ruotsalaisesta ja ruotsin kielen oppiaineesta käytettävä *svedu* (Stadin slangin sanakirja 2000: 1132). *Skole* ja *dösa* ovat sanoja, jotka on alun perin lainattu ruotsista Helsingin slangiin, josta ne on lainattu edelleen koululaisslangiin. Englantilaislaina *frendi* esiintyy kaksi kertaa koko aineistossa.

4.1.5 Yhdyssanojen osat

Slangivastineita on muodostettu myös siten, että yhdyssanasta on otettu pois joko perus- tai määräiteosa. Tällaisia sanoja aineistossa on yhteensä 16, ja suurin osa niistä liittyy koulunkäyntiin liittyviin esineisiin ja asioihin, kuten *tunti* merkityksessä oppitunti ja *kirja* merkityksessä oppikirja. Vaikka esimerkiksi oppiaineissa on paljon yhdyssanoja, ei niistä ole muodostettu tällä tavalla slangivastineita. Tämä voi johtua siitä, että esineissä yhdyssanojen määräiteosa on konkreettinen, kuten *kynä* merkityksessä lyijykynä, kun taas oppiaineissa yhdyssanojen määräiteosat ovat abstrakteja, kuten *kuvaamataito*. Oppiaineiden slangivastineet ovat suurimmaksi osaksi vanhoja, vakiintuneita koululaisslangisanoja, joten myös tämä voi olla syynä siihen, ettei ole tarvetta muodostaa uusia vastineita esimerkiksi yhdyssanojen osia poistamalla.

Ihmisiin liittyvistä slangivastineista vain kahdessa on käytetty yhdyssanan toista osaa. Nämä sanat ovat koulu-/luokkatoverista käytettävä *toveri* ja koulukiusaajasta käytettävä *kiu-*

saaja. Näiden sanojen vähyyteen voi vaikuttaa se, ettei ihmisiin viittaavia yhdyssanoja ole kovin paljon. Kuitenkaan esimerkiksi terveydenhoitajasta ei käytetä sanaa hoitaja, eikä ruuanjakajasta käytetä nimitystä jakaja. Tämä voi johtua siitä, että esimerkiksi hoitaja voi tarkoittaa muutakin kuin terveydenhoitajaa, esimerkiksi sairaanhoitajaa, kun taas toveri on sana, jota ei välttämättä tapaa muissa yhteyksissä.

4.1.6 Lähimerkityksiset yleiskielen sanat

Aineistossani esiintyy jonkin verran sellaisia slangivastineita, jotka ovat joko synonyymeja alkuperäiselle yleiskielen sanalle tai niiden merkitys on lähellä alkuperäisen sanan merkitystä. Tällaisia lähimerkityksisiä yleiskielen sanoja ovat esimerkiksi koulusta käytettävä *kummun koulu* ja koulu- ja luokkatoverista käytettävät *kaveri*, *koulukaveri*, *luokkakaveri*, *luokkalainen* ja *ystävä*. Eniten lähimerkityksisiä yleiskielen sanoja käytetäänkin ihmisiin viittaavissa sanoissa ja esimerkiksi ruuanjakajan seitsemästä slangivastineesta viiden voisi luokitella lähimerkityksiseksi yleiskielen sanaksi: *keittäjä*, *keittäjätäti*, *keittiötyyppi*, *keittiötäti* ja *ruokalatäti*.

Ihmisiin viittaavia lähimerkityksisiä yleiskielen slangivastineita ovat myös 1.-luokkalaista tarkoittavat *ekaluokkalainen*, *ykkösluokkalainen* ja *ykkönen* sekä niiden eri variaatiot. Myös 5.-luokkalaisesta löytyy vastaavia sanoja: *vitoslukkalainen* ja *vitonen*. Toisaalta *ykkönen* ja *vitonen* voisivat olla myös yhdyssanan osia, mutta olen määritellyt ne tähän kategoriaan niiden synonyymiuden vuoksi. 5.-luokkalaisesta käytettävän *alakoululaisen* jaottelen olevan lähimerkityksinen yleiskielen sana, vaikka se voisi viitata muihinkin kuin 5.-luokkalaisiin. Tulkitseen myös 7.-luokkalaisen slangivastineen *yläkoulu* lähimerkityksiseksi yleiskielen sanaksi. Ahkeran ja menestyvän oppilaan vastineet *hyvä*, *ahkera oppilas* ja *hyvä oppilas* kuuluvat myös tähän kategoriaan.

Muita lähimerkityksisiä yleiskielen sanoja ovat muun muassa *ruoka-aika* merkityksessä ruokatunti, *pöytä* merkityksessä pulpetti, *koulukirja* merkityksessä oppikirja, *puhelin* merkityksessä kännykkä, *suomi* merkityksessä äidinkieli ja *kerrata* merkityksessä lukea kokeeseen. Myös esimerkiksi jälki-istunnosta käytettävät *istuminen* ja *istumine* ovat sellaisia, jotka olen määritellyt lähimerkityksiseksi yleiskielen sanaksi. Toisaalta ne voisivat olla myös yhdyssanan loppuosia, mutta koska ne on kirjoitettu eri muodossa kuin *istunto*, määrittelen ne tähän kategoriaan.

4.1.7 Kuvailevat sanat

Yksi aineistoni slangivastineiden muodostustapa on kuvailevuus. Kuvailevia sanoja on yhteensä 41 eli 11,2 % koko aineistosta. Kuvailevat sanat eivät ole metaforia, mutta eivät myöskään lähimerkityksisiä yleiskielen sanoja. Tällaisia sanoja ovat muun muassa *työläine* merkityksessä ruuanjakaja, *pikkunen* merkityksessä 1.-luokkalainen ja *open lellikki* merkityksessä ahkera, menestyvä oppilas. Tulkitsen kuvaileviksi sanoiksi myös *kulutta aika* merkityksessä lukea kokeeseen, *kaksi metriä koulusta* merkityksessä tupakointipaikka ja *tuntine* merkityksessä jälki-istunto. Kuvailevat sanat kertovat jotain kohteestaan, mutta voivat kuulua johonkin laajempaan kokonaisuuteen kuin tarkoite, esimerkiksi 7.-luokkalaisesta käytettävä *nuori*.

Kuvailevat sanat ovat slangin ydintä: niissä näkyy slangille tyypillinen kekseliäisyys ja lisäksi hieman humoristisuutta. Esimerkiksi tupakointipaikasta käytettävä *kaksi metriä koulusta* voi sisältää myös huumoria tai ironiaa, sillä todellisuudessa oppilaat eivät saa tupakoida koulualueella. Myös kokeeseen lukemisen slangivastineen *kulutta aika* voi tulkita sisältävän huumoria, sillä harva varmaan mieltää kokeeseen lukemisen ajan kuluttamiseksi.

Toisaalta kuvailevat sanat voivat olla myös hyvin neutraaleja, lähinnä vain informatiivisia, kuten erityisopettajasta käytettävä *avustaja*, joka voisi kuulua myös lähimerkityksiin yleiskielen sanoihin. Myös esimerkiksi 7.-luokkalaisesta käytettävän *nuoren* voi katsoa olevan neutraali ilmaisu, kun taas ahkerasta, menestyvästä oppilaasta käytettävä *open lellikki* sisältää jo asenteellisuutta. Myös häiritsijästä käytettävät *lusmu* ja *tyhmä* kuvailevat vastaajan negatiivista asennetta häiritsijää kohtaan. Kuvailevien sanojen avulla voidaan tuoda esille myös positiivista asennetta: ruokatunnista käytettävä *parastunti* on positiivisesti latautunut slangivastine.

4.1.8 Nimet

Aineiston slangivastineista 3,6 % on muodostettu nimien pohjalta. Vastauslomakkeissa on kolme kohtaa, jossa vastaaja on kirjoittanut kutsuvansa nimillä: koulu-/luokkatoveri, erityisopettaja ja kiusaaja. Nimiä käytetään erityisesti ihmisistä puhuttaessa, esimerkiksi erityisopettaja ja kiusaaja ovat saaneet slangivastineen, joka pohjautuu nimeen. Nimiä tai niistä tehtyjä väännöksiä on mainittu myös oppiaineiden slangivastineissa. Oppiaineista käytetyt nimet ovat yleensä väännöksiä kyseisen aineen opettajan nimestä. Lähes kaikista nimiin pohjautuvista slangivastineista voi tunnistaa alkuperäisen nimen, joten henkilösuojan takia en julkaise niitä. Liitteenä olevassa sanalistassa nimen tilalla lukee ”pohjautuu nimeen”.

Mielestäni on yllättävää, että biologiasta ja maantiedosta käytettävä nimeen perustuva slangivastine on mainittu aineistossa useammin kuin muutaman kerran, kun taas muut oppiaineet, jotka ovat saaneet nimeen perustuvan slangivastineen, ovat keränneet kyseisiä vastineita

vain korkeintaan kaksi kertaa koko aineistossa. Voi olla, että biologiasta ja maantiedosta käytettävä opettajan lempinimi on vakiintuneempi kuin muut opettajista käytettävät lempinimet, ja tämän takia se esiintyy aineistossa useammin kuin muut, yhteensä seitsemän kertaa. Jos olisin kysynyt lomakkeessani slangivastinetta eri oppiaineiden opettajien nimille, saisin tietoa vakiintuneista ja yleisistä opettajien lempinimistä. Siihen olisin kuitenkin tarvinnut myös koulun opettajilta tutkimusluvan, jota tässä tutkimuksessa ei ole. Tässä tutkimuksessa biologian ja maantiedon opettajan lempinimen vakiintuneisuus jää kuitenkin vain arvailujen varaan, eikä varmaa tietoa ole.

Rehtorista ei ole annettu muuta slangisanaa kuin *reksi* eri muodoissaan. *Reksi* on hyvin yleinen, vain kahdeksassa vastauslomakkeessa sitä ei ole mainittu lainkaan. Se, että rehtorista ei ole käytössä kuin yksi slangisana, voi johtua siitä, että yleensä opettajille ja rehtorille on omat nimityksensä (Kuivaniemi 1998: 49). Kuitenkaan aineistossani ei ole rehtorille yhtään slangivastinetta, joka liittyisi rehtorin nimeen.

Opettajasta käytetyistä slangisanoista suosituin on typiste *ope*. Kuvailevia slangisanoja ovat *diktaattori*, *diktaattori Hitler*, *orjapiiskuri* ja *sotasuunnitelman johtaja*. Nämä viittaavat opettajan valtaan suhteessa oppilaisiin. Huomiota herättävää on se, että *maikka* esiintyy olen kuullut käytettävän -osiossa eli B-osiossa viisi kertaa, muttei kertaakaan käytän itse- eli A-osiossa. Kyselyn loppuosan vapaassa tehtävässä on mainittu paljon opettajien lempinimiä, jotka ovat väännetty opettajien oikeista nimistä. Erityisopettajasta käytetty typiste *erityisope* on suosituin. Erityisopettaja ei ole kerännyt kovin paljon slangivastineita, ja vastauksissa tulee esille se, että tässäkin tapauksessa suositaan nimiä. Eräs vastaajista kirjoitti, että kutsuu erityisopettajaa nimellä, ja muutamat vastaajat ovat kirjoittaneet erityisopettajan nimen joko suoraan tai muunneltuna.

On mielenkiintoista, että vain opettajista käytetään lempinimiä, mutta ei esimerkiksi terveydenhoitajasta tai rehtorista. Voi olla, että lempinimien keksiminen liittyy niihin aikuisiin, joiden kanssa oppilaat ovat eniten tekemisissä, eikä esimerkiksi rehtorin kanssa välttämättä olla tekemisissä päivittäin.

4.1.9 Murteellisuudet

Selviä murre sanoja aineistosta löytyy vain neljä kappaletta, eli murteellisuuksien osuus koko aineistosta on 1,1 %. Nämä murteellisuudet ovat svaa-vokaalin käyttäminen sanoissa *pulpetti* ja *kirja* eli *pulupetti* ja *kirija* sekä yleisgeminaation käyttäminen sanassa *penaali*, jonka slangivastine on siis *pennaali*. Myös *d:n* kato verbissä tehdä läksyt on murteellisuus: *tehä läksyt*.

Murteellisuuksia on aineistossa niin vähän, että niiden voi katsoa olevan satunnaisia, eikä niinkään koululaisslangiin kuuluvia. Murteellisuuksista kolme ovat kouluun liittyviä esineitä, ja yksi on kouluun liittyvä verbi.

4.2 Slangisanojen yleisyys

Tarkastelen aineistoni slangisanojen yleisyyttä kolmesta eri näkökulmasta. Ensimmäinen on se, kuinka paljon sanalle on annettu vastauksia, eli kaikkien eri slangivastineiden määrä yhteensä. Esimerkiksi rehtori on saanut 51 vastausta: *reksi* 46, *rexi* 4 ja *rex* 1. Vastaaajien määrä ei tässä näkökulmassa ole suoraan verrannollinen vastausten määrään, sillä informantti on voinut kirjoittaa useamman eri slangivastineen samalle sanalle. Aineistossani ei ole yhtään sellaista sanaa, jolle kaikki informantit olisivat antaneet vastineen, vaikkakin esimerkiksi sana *ahkera*, menestyvä oppilas on saanut yhteensä 67 vastausta. Vastauksella tarkoitan siis kaikkien slangivastineiden yhteismäärää tietylle sanalle.

Toinen näkökulma liittyy hieman ensimmäiseen, sillä siinä tarkastellaan kuinka monta kertaa samaa slangivastinetta sanalle on annettu. Aineistoni yleisin slangivastine on *enkku*, joka on saanut mainintoja yhteensä 55 kertaa. Tämä näkökulma antaa todellisen kuvan sanan yleisyydestä, sillä jos sana on mainittu 55 kertaa, se tarkoittaa, että 55 informanttia käyttää kyseistä sanaa. Kolmas näkökulma yleisyyteen on se, kuinka monta eri slangivastinetta sana on saanut, esimerkiksi aineistossani *pyyhekumi* on saanut neljä eri slangivastinetta: *kumi*, *pyyhkäri*, *pyyhkis* ja *pyykkäri*.

Ensimmäinen näkökulma liittyy siihen, kuinka paljon yleiskielen sana on saanut vastauksia yhteensä. Ylivoimaisesti eniten vastauksia on *ahkeralla*, menestyvällä oppilaalla, peräti 67 vastausta koko aineistossa. Myös linja-auto (64), jälki-istunto (61) ja tietokone (60) ovat keränneet todella paljon vastauksia. Tässä on lista yli kuusikymmentä vastausta keränneiden sanojen slangivastineista, sulkumerkeissä vastausten määrä:

ahkera, menestyvä oppilas:

hikke (26)

hikari (17)

hiku (16)

nörtti (2)

hikuri (1)

hikipinko (1)

hyvä, ahkera oppilas :D (1)

hyvä oppilas (1)

open lellikki (1)

pinko (1)

Yhteensä 67

linja-auto (7):

linkka (39)
 buss (10)
 linkki (10)
 dösä (2)
 busa (1)
 linka (1)
 linkkis (1)

Yhteensä 64**jälki-istunto (9):**

jälkkä (25)
 jälkkäri (21)
 istuminen (8)
 istunto (2)
 istumine (1)
 jäkkäri (1)
 jälkis (1)
 penalti (1)
 tuntine (1)

Yhteensä 61**tietokone (9):**

tietsikka (27)
 kone (26)
 juuso (1)
 läppäri (1)
 padi (1)
 pc (1)
 romukasa (1)
 skype (1)
 tietskari (1)

Yhteensä 60

Seuraaville sanoille on annettu yli kolmekymmentä vastausta:

biologia (57)
 kotitalous (57)
 äidinkieli (57)
 englanti (56)
 historia (55)
 matematiikka (55)
 olla luvatta pois koulusta (55)
 kuvaamataito (54)
 pyyhekumi (54)
 liikunta (53)
 hankkia luvatonta tietoa kokeessa (52)
 kännykkä (52)
 käsityö (52)

lyijykynä (52)
 wc (52)
 rehtori (51)
 terveydenhoitaja (50)
 välitunti (49)
 kotitehtävä (47)
 maantieto (47)
 opettaja (44)
 koulu-/luokkatoveri (43)
 oppitunti (43)
 todistus (43)
 ruokatunti (42)
 oppikirja (41)
 lukujärjestys (38)
 1.-luokkalainen (38)
 5.-luokkalainen (37)
 ruuanjakaja (35)
 tietotekniikka (33)
 7.-luokkalainen (33)
 lukea kokeeseen (32)
 terveystieto (31)
 uskonto (31)

Tästä voi päätellä erityisesti oppiaineiden olevan outokumpulaisen koululaisslangin ydinsanastoa, sillä kaikki oppiaineet paitsi ruotsi on saanut yli kolmekymmentä vastausta. Ruotsin vastausten verrattainen vähyys (yhteensä 17 vastausta) on mielenkiintoinen ilmiö, sillä esimerkiksi aineistossani kaksi kertaa mainittu *svenska* on Stadin slangin suursanakirjan mukaan dokumentoitu ruotsin kielen oppiaineen slangivastineeksi ensimmäisen kerran jo 1950-luvulla.

Myös kouluun liittyvät verbit ovat suosittuja lukuun ottamatta verbiä *tehdä läksyt*. Tätä ilmiötä tarkastelen enemmän tuonnempana. Kaikki kyselylomakkeessa olleet kouluun liittyvät tapahtumat eli oppitunti, välitunti, ruokatunti ja jälki-istunto saivat myös yli kolmekymmentä vastausta. Nämäkin voi katsoa kuuluvan koululaisslangin ydinsanastoon, eikä tämä toisaalta yllätä: koulupäivä koostuu juuri näistä aikataulutetuista tapahtumista, joten on luonnollista, että ne ovat keränneet paljon vastauksia.

Oppilas on ainoa sana, joka ei ole saanut yhtään slangivastinetta eikä vastausta. Tämä voi johtua siitä, että oppilaat ehkä harvemmin käyttävät itsestään nimitystä oppilaat, ja toisaalta itsestä ei välttämättä edes halua käyttää väännöksiä, eikä siihen ole tarvetta. Muita vähän vastauksia saaneita ovat ryhmätyö (10), tehdä läksyt (9), penaaali (8), pulpetti (4), ruokala (3) koe (1) ja luokka (1). Näiden sanojen väliltä ei löydy merkittäviä yhtäläisyyksiä, mutta esimerkiksi koe on sanana niin lyhyt, ettei sille välttämättä ole tarvetta keksiä uutta vastinetta. Yksi slangin tehtävistä on muodostaa lyhyitä ja ytimekkäitä sanoja pitkien sanojen tilalle.

Ryhmätyö keräsi yhteensä kymmenen vastausta, mutta viiden niistä voi tulkita olevan muodostettu sanasta parityö (parityö 3, parittelutyö ja päriytyö). Kyselylomakkeessa ei ole kysytty erikseen sanaa parityö, joten tämä voi olla syynä siihen, että ryhmätyö on saanut vastauksia myös parityöhön liittyvistä sanoista.

Kyselylomakkeessani on yhteensä neljä kouluun liittyvää verbiä, joista ainoastaan tehdä läksyt sai vähän vastauksia. Olla luvatta pois koulusta ja hankkia luvattonta tietoa kokeessa saivat yli viisikymmentä vastausta ja lukea kokeeseen sai yli kolmekymmentä vastausta, mutta verbi tehdä läksyt sai vain yhdeksän vastausta. Luulen, että läksyjen tekeminen on melko neutraalia, eikä siihen välttämättä liity niin paljon tunteita kuin esimerkiksi luvattomasti koulusta pois olemiseen. Läksyjen tekeminen voi olla arkipäiväisempää ja tavanomaisempaa kuin esimerkiksi kokeisiin lukeminen, mikä voi olla yksi syy tehdä läksyt -verbin vastausten vähyyteen. Tehdä läksyt -verbin vastauksissa on yhteensä seitsemän erilaista slangivastinetta, joten ne ovat vain yksittäisiä mainintoja. Tämä kertoo siitä, että näistä mikään slangivastine ei ole vakiintunut ja ne ovat todennäköisesti vain satunnaisessa käytössä.

Opettajasta käytettävä *ope* on vakiintunut koululaisslangiin, ja se on dokumentoitu ensimmäisen kerran 1910-luvulla. Aineistossani *ope* on mainittu 39 kertaa eli noin 66 % vastaajista on antanut opettajan slangivastineeksi *open*. Tämä on yllättävän vähän, sillä voisi luulla, että *ope* on niin vakiintunut slangisana, että lähes kaikki käyttävät sitä. Voi olla, että se on jopa niin vakiintunut, etteivät oppilaat edes miellä sitä slangisanaksi.

Toiseen näkökulmaan liittyvässä tarkastelussa aineistosta löytyy yhteensä 15 slangimuodostetta, jotka on mainittu vähintään neljäkymmentä kertaa. Jaottelen yleisyyden seuraavasti: hyvin yleisiin slangimuodosteisiin kuuluvat ne sanat, jotka on mainittu aineistossa vähintään neljäkymmentä kertaa, melko yleisiin kuuluvat sanat, joita on aineistossa 20–39. Harvemmin ja vähemmän käytettyjä ovat sanat, joita on aineistossa 5–19 ja ne sanat, joita aineistossa on 1–4, ovat yksittäisiä mainintoja. Tämä jaottelu on melko karkea, sillä raja paljon ja vähän käytetyillä sanoilla on todellisuudessa hyvin liukuva. Jaottelen sanat kuitenkin tällä tavalla, jotta pystyn muodostamaan edes jonkinlaisen käsityksen sanojen yleisyydestä.

Aineiston yleisin slangisana on *enku* (55) merkityksessä englanti. Yleisimpiä slangimuodosteita onkin oppiaineilla:

enku (55) 'englanti'
kuvis (52) 'kuvaamataito'
äikkä (52) 'äidinkieli'
hissa (51) 'historia'
matikka (51) 'matematiikka'
kotsa (51) 'kotitalous'
liikka (51) 'liikunta'

bilsa (51) 'biologia'
kässä (46) 'käsityö'
mansa (45) 'maantieto'
ussa (30) 'uskonto'
atk (26) 'tietotekniikka'

Nämä ovat yleisimpiä oppiaineiden slangivastineita. Kaikki lukuun ottamatta *atk*:ta löytyy Stadin slangin suursanakirjasta ja kaikki lukuun ottamatta *liikkaa* ja *atk*:ta löytyy Kaarina Karttusen Nykyslangin sanakirjasta. Näiden sanojen voi katsoa olevan vakiintuneita slangisanoja, koska ne esiintyvät slangisanakirjoissa. Myös muutama muu sana on yleinen tässä aineistossa: *reksi* ~ *rexi* (50) merkityksessä rehtori, *välkkä* (48) merkityksessä välitunti, *terkkari* (46) merkityksessä terveydenhoitaja, *tunti* (42) merkityksessä oppitunti, *tokari* (42) merkityksessä todistus ja *läksy(t)* (40) merkityksessä kotitehtävä. Nämä kaikki ovat vakiintuneita koulu-laisslangisanoja, joten se, että niitä on runsaasti, ei ole yllättävää.

Melko yleisiä slangivastineita on yhteensä 22. Niitä ovat seuraavat:

linkka (39) 'linja-auto'
vessa (39) 'wc'
kumi (38) 'pyyhekumi'
kirja (37) 'oppikirja'
lukkari (35) 'lukujärjestys'
lintsata (35) 'olla luvatta pois koulusta'
puhelin (34) 'kännykkä'
reppu (34) 'koululaukku'
luntata (31) 'hankkia luvatonta tietoa kokeessa'
kynä (30) 'lyijykynä'
keittäjä (28) 'ruuanjakaja'
tietsikka (27) 'tietokone'
hikke (26) 'ahkera, menestyvä oppilas'
sanari (26) 'sanakoe'
kone (26) 'tietokone'
laukku (25) 'koululaukku'
jälkkä (25) 'jälki-istunto'
ruokailu (22) 'ruokatunti'
jälkkäri (21) 'jälki-istunto'

Puolet näistä sanoista kuuluu kouluun liittyviin esineisiin, esimerkiksi *kone* ja *laukku*. Kouluvälineet näyttävät olevan melko suuressa roolissa koululaisten elämässä, sillä ne ovat keränneet runsaasti slangivastineita. Jälki-istunnon slangivastineista peräti kaksi kuuluu melko yleisiin slangivastineisiin (*jälkkä* ja *jälkkäri*), mikä johtunee siitä, että jälki-istunto on tunteita herättävä asia.

Seuraavaksi esittelen kolmannen näkökulman, eli kuinka paljon erilaisia slangivastineita yleiskielen sana on saanut. Eniten erilaisia slangivastineita saaneita yleiskielen sanoja ovat seuraavat:

häiritsijä, häirikkö (17)
 5.-luokkalainen (17)
 1.-luokkalainen (16)
 lukea kokeeseen (15)
 hankkia luvatonta tietoa kokeessa (12)
 ruokatunti (12)
 7.-luokkalainen (12)
 ahkera, menestyvä oppilas (10)
 jälki-istunto (9)
 koulukiusaaja (9)
 kännykkä (9)
 olla luvatta pois koulusta (9)
 tietokone (9)

Näiden sanojen slangivastineiden runsaus voi johtua siitä, että suurin osa sanoista herättää tunteita. Esimerkiksi häirikkö on sana, josta monella oppilaalla on varmasti omat mielipiteensä, ja tunneilla häiritsijä voi herättää hyvin paljon erilaisia tunteita ja mielipiteitä. 5.-luokkalainen on kerännyt 17 erilaista vastinetta, mutta kahdeksan niistä liittyy luokka-asteeseen: vitosluokkalainen, vitonen, vitone, vitoset, viitosluokkalainen, viitonen, viitokset, vitosluokkalaine. En ole ryhmitellyt näiden olevan samaa sanaa, jonka takia vastineiden määrä on suuri. Toisaalta vaikka nuo kahdeksan vastinetta määritteli yhdeksi samaksi vastineeksi, silti erilaisia 5.-luokkalaisesta käytettäviä slangivastineita olisi yhdeksän. 1.-luokkalainen keräsi myös runsaasti erilaisia slangisanoja ja samalla tavalla kuin 5.-luokkalaisesta, myös 1.-luokkalaisesta on paljon saman sanan eri variaatioita: *ykkönen*, *ykkösluokkalainen*, *”ykkös”luokkalainen* ja *ykönen*. Toisaalta 1.-luokkalaisesta on käytössä monta muutakin eri slangivastinetta, muun muassa *pentu*, *pikkunen*, *skidi* ja *nassikka*.

Eniten erilaisia slangivastineita saaneissa sanoissa on paljon ihmisiin viittaavia sanoja ja verbejä. Vain ruokatunti, jälki-istunto, kännykkä ja tietokone kuuluvat muihin kategorioihin. Luulen, että lähes jokainen paljon slangivastineita saanut sana on jollakin tapaa tunteita tai ajatuksia herättäviä ja sen takia ne ovat saaneet näin paljon erilaisia slangivastineita. Esimerkiksi ruokatunti herättää ilmiselvästi positiivisia tunteita: sen vastineita ovat muun muassa *parastunti* ja *taivas*³. Ruokatunnin vastineissa on paljon myös sanojen ruokailu ja ruoka eri muotoja, joihin ei liity tunnelatausta. Näitä ovat esimerkiksi *ruokailu*, *ruokkis*, *ruoka*, *ruokavälkkä*. Häiritsijä, häirikkö taas herättää negatiivisia tunteita, sille vastineita ovat muun muassa *pelle* ja *criminaali*.

Seuraavassa luettelen kaikki oppiaineiden slangivastineet, jotka löytyvät sekä aineistos-tani että Stadin slangin suursanakirjasta ja Nykyslangin sanakirjasta. Sanojen perässä oleva vuosiluku tarkoittaa sitä lukua, jolloin sana on ensimmäisen kerran dokumentoitu:

äikkä 1980
 kuvis 1970
 hissa 1920
 matikka 1910
 kotsa 1980
 bilsa 1920
 kässä 1920
 mantsa 1950
 ussa 1910

Nämä slangimuodosteet ovat vakiintuneet koululaisslangiin. Listasta huomaa, että uusimmatkin vakiintuneet slangivastineet ovat olleet käytössä vähintään kolmekymmentä vuotta. Koska slangisanat uudistuvat yleensä nopeasti, näiden sanojen voi katsoa olevan vanhoja, vakiintuneita slangivastineita.

Outokumpulaiset koululaiset käyttävät oppiaineista eniten niitä slangimuodosteita, jotka ovat yleisiä ja vakiintuneita koululaisten kielenkäytössä kaikkialla Suomessa. Kaikki muut oppiaineiden slangivastineet eivät ole niin yleisiä informanttien keskuudessa kuin nämä vakiintuneet muodosteet. Vakiintuneilla muodosteilla tarkoitan siis niitä slangimuodosteita, jotka on ollut käytössä jo vuosikymmenien ajan koululaisslangissa ja vanhassa Helsingin slangissa. Muita kuin vakiintuneita oppiaineiden slangivastineita, joista on enemmän kuin yksittäisiä mainintoja, ovat tietotekniikasta käytettävät *atk* (26) ja *akt* (6), elämäkatsomustiedosta käytettävä *et* (18), terveystiedosta käytettävät *tt* (15) ja *terska* (9), ruotsista käytettävä *ruotti* (8), biologiasta käytettävä opettajan nimeen pohjautuva vastine (5) ja kotitaloudesta käytettävä *köksä* (5). Ylivoimaisesti eniten vastineita saanut yleiskielen sana on ahkera, menestyvä oppilas, joka on kerännyt yhteensä 67 vastausta. Vastauksilla tarkoitan yhteensä kaikkia slangisanoja, jotka on yleiskielen sanalle annettu. Esimerkiksi ahkeran, menestyvän oppilaan kaikki vastineet ovat seuraavat: hikke (26), hikari (17), hiku (16), nörtti (2), hikuri (1), hikipinko (1), hyvä, ahkera oppilas :D (1), hyvä oppilas (1), open lellikki (1), pinko (1). Kaikilla vastauksilla tarkoitan siis näiden yhteismäärää.

Muita sanoja, jotka ovat saaneet paljon vastauksia, ovat muun muassa linja-auto (64), jälki-istunto (61) ja tietokone (60). Slangissa ne sanat, jotka herättävät paljon tunteita, saavat usein runsaasti vastineita ja vastauksia, mutta esimerkiksi linja-auto ei välttämättä herätä kovin paljon tunteita. Tämän takia linja-auton esiintyminen attraktiokeskusten joukossa on yllättävää. Linja-auton vastauksissa on kolme slangivastinetta, joita käytetään eniten: *linkka* (39), *bussi*

(10) ja *linkki* (10). Uskon, että jälki-istunto ja ehkä myös tietokone ovat sanoja, jotka herättävät tunteita ja sen takia niistä on paljon vastineita.

Myös oppiaineet ovat keränneet runsaasti vastauksia:

biologia (57)
 kotitalous (57)
 äidinkieli (57)
 englanti (56)
 historia (55)
 matematiikka (55)
 kuvaamataito (54)
 liikunta (53)
 käsityö (52)

Oppiaineet ovat koulunkäynnin ydintä, ja luultavasti siksi ne keräsivät näin paljon vastauksia. Oppiaineiden lisäksi attraktiokeskuksia ovat myös lyijykynä (52), wc (52), rehtori (51), terveydenhoitaja (50), olla luvatta pois koulusta (55), pyyhekumi (54), hankkia luvatonta tietoa kokeessa (52) ja kännykkä (52).

4.3 Muita huomioita

4.3.1 Luokka-asteiden väliset erot

Eri luokka-asteiden välillä on jonkin verran eroja. Aineistossa on muutama slangivastine, jota esiintyy vain tietyn luokka-asteen vastauksissa, kuten tietotekniikasta käytettävä *akt*. Tämä sana on mainittu kuusi kertaa ja kaikki vastaajat ovat seitsemäsluokkalaaisia. Terveystiedosta käytettävää *terskaa* ei ole mainittu kertaakaan kahdeksaluokkalaisten vastauksissa, kun taas yhdeksäsluokkalaisten vastauksissa se esiintyy kahdeksan kertaa ja seitsemäsluokkalaistenkin vastauksissa kolme kertaa. Muita slangivastineita käytetään melko tasaisesti kaikissa ikäryhmissä, eikä selviä eroja ole.

4.3.2 Muut osiot

Esittelen seuraavaksi huomioita B-osioista ja avoimesta osiosta, joita en ole huomionnut muussa analyysissäni. B-osioon pyysin oppilaita kirjoittamaan niitä slangivastineita, joita he ovat kuulleet käytettävän Kummun koulussa, mutta eivät itse käytä niitä. Tässä osiossa on hyvin pitkälti samoja sanoja kuin käytän itse- eli A-osiossa. Esittelen tässä kuitenkin muutamia huomioita, jotka nousivat B -osiosta.

Koulusta käytettävä *skole* esiintyy A-osiossa kolme kertaa, mutta B-osiossa 14 kertaa. Koulusta on ensimmäisessä osiossa yhteensä kahdeksan eri varianttia, mutta yhteensä vain 14 vastausta. Myös jälkimmäisessä osiossa on kahdeksan erilaista slangivastinetta, joista *helvetti*,

keskitysleiri, *skole* ja *vankila* ovat samoja kuin ensimmäisessä osiossa. *Skolen* vähyys ensimmäisessä osiossa ja runsaus jälkimmäisessä osiossa on mielenkiintoinen ilmiö.

Voi olla, että *skolea* ei mielletä omaan puheeseen kuuluvaksi, mutta sitä kuitenkin käytetään Kummun koulussa. Toinen huomiota herättävä ilmiö on *maikan* käyttäminen merkityksessä opettaja. A-osiossa *maikkaa* ei esiinny lainkaan, mutta B-osiossa sitä esiintyy viisi kertaa. *Skole* ja *maikka* ovat käytössä jonkin verran, vaikka kukaan vastaajista ei käytä niitä aktiivisesti.

Avoimeen osioon vastasi yhteensä 25 vastaajista ja se keräsi yhteensä viisikymmentä eri slangisanaa. Liitteenä olevassa listassa näkyy vastineiden perässä sulkeissa vastaajien määrä, jos niitä on useita. Avoimen osion vastauksissa on runsaasti nimiä, erityisesti opettajien nimiä. Tämä johtuu varmasti siitä, että kyselylomakkeessa kysyttiin vastinetta vain sanalle opettaja ja eri oppiaineille, ei eri oppiaineiden opettajille. Aineenopettajat kuuluvat olennaisena osana nuorten elämään ja nimenomaan koulumaailmaan. Tästä syystä ei ole yllättävää, että avoimeen osioon tuli paljon opettajien lempinimiä. Suurin osa opettajien lempinimistä on muodostettu muuttamalla opettajan nimeä. Muutama lempinimi on muodostettu siten, että nimeen on lisätty yhdyssanan alkuosa ja seurauksena on saatu yleiskielen sana.

4.3.3 Muut sanat

Muilla sanoilla tarkoitan sanoja, joita en ole pystynyt määrittelemään mihinkään muodostuskategoriaan (muodostuskategorioiden tarkempi esittely luvussa 4.2.1). Näitä muita sanoja on esimerkiksi koulukiusaajasta, 1.-luokkalaisesta ja häiritsijästä, häiriköstä käytettävä ilmaus *jonne*. Tämä periaatteessa voisi kuulua nimi-osioon, mutta se on niin laajasti käytössä, että erisnimeä käytetään yleisnimenä. Avoimessa osiossa *jonne* on mainittu kaksi kertaa: toisen merkitys on ”kittaa ES” ja toisen merkitys on eräs pojan nimi. *Jonnella* on selvästi negatiivinen tunnelataus, sillä sitä käytetään koulukiusaajan ja häirikön merkityksessä.

Muita vaikeasti määriteltäviä sanoja ovat Wilma-merkinnästä käytettävä *homma* ja verbistä lukea kokeeseen käytettävä *tenttaa*. Nämä periaatteessa voisivat kuulua lähimerkityksiin yleiskielen sanoihin, mutta eivät kuitenkaan suoranaisesti ole synonyymeja. Myös *ruokala* merkityksessä ruokatunti ja *oppitunnit* merkityksessä lukujärjestys ovat sanoja, joita en voi määritellä mihinkään muodostuskategoriaan.

5 PÄÄTÄNTÖ

5.1 Yhteenvedoa ja tulkintaa

Outokumpulainen koululaisslangi ei tämän tutkimuksen perusteella eroa muista koululaisslangista juuri lainkaan. Outokumpulaiseen koululaisslangiin kuuluu paljon sanoja, joita on käytössä myös muualla päin Suomea – ja jotka ovat olleet käytössä jo vuosikymmenien ajan. Näitä vakiintuneita slangivastineita käytetään runsaasti erityisesti oppiaineiden, kouluun liittyvien henkilöiden ja kouluun liittyvien tapahtumien (oppitunnit, välitunnit ja niin edespäin) vastineena. Näistä esimerkkeinä ovat rehtorista käytettävä *reksi*, äidinkielestä käytettävä *äikkä* ja välitunnista käytettävä *välkkä*. Suurin osa käytetyimmistä slangisanoista on siis vakiintuneita slangisanoja eli ne löytyvät muista tutkimuksista ja slangisanakirjoista.

Vaikka outokumpulainen koululaisslangi on yleisilmeeltään samankaltaista kuin muut koululaisslangit, kuuluu siihen myös sellaisia sanoja, joita ei muualla tavata. Muun muassa avoimessa osiossa mainitut paikkojen nimet ja opettajien lempinimet ovat paikallisuuksia. Toisaalta esimerkiksi häiritsijästä käytettävä *jonne* on slangisana, jota ei aikaisemmissa tutkimuksissa esiinny, mutta jonka tiedän olevan käytössä muuallakin kuin Outokummussa.

Slangisanojen muodostuskeinoista yleisin on johtaminen, peräti 27,3 % koko aineiston sanoista on muodostettu johtamalla. Toiseksi yleisin muodostuskeino on lähimerkityksiset yleiskielen sanat, 17,5 % aineiston sanoista kuuluvat tähän kategoriaan. Kolmanneksi yleisin muodostuskeino on kuvailevat sanat, 11,2 % aineiston sanoista voidaan luokitella tähän kategoriaan. Näistä kolmesta käytetyimmistä muodostuskeinosta johdokset ovat alkuperäisestä yleiskielen sanasta muodostettuja slangivastineita, kun taas lähimerkityksiset yleiskielen sanat ja kuvailevat sanat on muodostettu eri yleiskielen sanan avulla.

Muita muodostuskeinoja ovat yleiskielen sanoista muodostetut yhdyssanan osat, vartalon sisäinen muuntelu, lyhenteet, typisteet, paronymia ja murteellisuudet. Eri sanasta muodostettuja slangivastineita ovat metaforat, lainat, nimet, metonymia ja uudet sanat. Näistä harvinaisimpia ovat metonymia, uudet sanat ja murteellisuudet, kun taas metaforat, lainasanat ja vartalon sisäinen muuntelu ovat käytetympiä. Kaiken kaikkiaan slangisanoja on muodostettu hie- man useammin eri yleiskielen sanasta kuin alkuperäistä sanaa muuttamalla.

Outokumpulaisen koululaisslangin eniten vastauksia saaneet sanat ovat ahkera, menestyvä oppilas, linja-auto, jälki-istunto ja tietokone. Nämä sanat ovat keränneet yli kuusikymmentä vastausta. Myös oppiaineet keräsivät paljon vastauksia, yhdeksän oppiainetta viidestätoista on saanut yli viisikymmentä vastausta. Oppiaineet ovat koulunkäynnin ydintä, joten todennäköisesti tämän takia ne keräsivät runsaasti vastauksia. Ainoastaan ruotsi sai verrattain

vähän vastauksia, vain 17, kun taas muut saivat reilusti enemmän. Linja-auton esiintyminen eniten vastauksia saaneiden joukossa on mielestäni yllättävää, sillä siihen ei välttämättä liity mitään erilaisia tunteita. Toisaalta koska Kummun koulu 5.–9. on ainoa yläkoulu Outokummussa, kaikki Outokummun yläkouluikäiset käyvät kyseistä koulua ja näin siellä opiskelee paljon sellaisia, jotka kulkevat linja-autolla kouluun. Tästä johtuen linja-auto voi olla hyvin olennainen osa nuorten elämää, ja voi olla, että siinä on syy, miksi linja-auto keräsi niin paljon vastauksia.

Vähän slangivastineita ja vastauksia saaneita sanoja ovat ryhmätyö, tehdä läksyt, penaali, pulpetti, ruokala, koe ja luokka. Oppilas on ainoa sana, joka ei ole saanut yhtään vastausta. Tämä voi johtua siitä, ettei sana oppilas ole niin usein käytössä kuin esimerkiksi opettaja, tai itsestä puhuttaessa ei haluta keksiä väännöksiä. *Ope* on kuitenkin mainittu 39 kertaa aineistossa, mikä on paljon verrattuna oppilaaseen.

Kouluun liittyvät verbit lukuun ottamatta verbiä tehdä läksyt saivat runsaasti vastauksia. Hankkia luvatonta tietoa kokeessa, olla luvatta pois koulusta ja lukea kokeeseen saivat paljon vastauksia. Uskon tämän johtuvan siitä, että esimerkiksi luvatta pois koulusta olemiseen liittyy varmasti tietynlaista asennetta ja negatiivista tunnetta koulua kohtaan ja näin ollen siitä keksitään väännöksiä ja niitä käytetään aktiivisesti. Toisaalta *lintsaaminen* voi olla helpompi käyttää kuin *olla luvatta pois koulusta*.

Eri luokka-asteiden eron uskon johtuvan siitä, että jokainen luokka on oma pieni yhteisönsä, jonka sisällä voi ilmetä omia slangisanoja, joita muut eivät käytä. Koululaiset ovat suurimman osan koulussa käytettävästä ajastaan oman luokan tai ryhmän kanssa, joten olisi luonnollista, että yksittäisellä ryhmällä olisi käytössään omia sanoja; kuitenkin aineistossani esiintyy hyvin vähän eri luokka-asteiden välisiä eroja. Näitä sanoja voi syntyä oppituntitilanteissa vaikkapa jonkin väärinkäsityksen tai muun kömmähdyksen aiheuttamana. Esimerkiksi tietotekniikasta käytettävä *akt* on voinut muodostua sattumalta mahdollisesti jonkun oppilaan kirjoitusvirheestä, ja uusi sana on otettu käyttöön laajemminkin luokan keskuudessa. Tästä ei kuitenkaan ole varmaa tietoa, sillä en ole haastatellut oppilaita sanojen alkuperästä.

On mielenkiintoista, että terveystiedosta käytettävää *terskaa* esiintyy vain 7.- ja 9.-luokkalaisten vastauksissa, sillä kuitenkin terveystiedosta käytettävää *tt:tä* esiintyy tasaisesti jokaisen luokka-asteen vastauksissa. Jos sanaa *terska* esiintyisi vain yhdellä luokka-asteella, sen voisi tulkita olevan jonkin tietyn luokka-asteen slangisana, mutta tässä tapauksessa sen ei voi sanoa olevan vain 9.-luokkalaisten käyttämä sana. Tosin 7.-luokkalaisten vastauksissa sitä esiintyy vain kolme kertaa, mutta se tarkoittaa kuitenkin sitä, että 7.-luokkalaisetkin tuntevat ja käyttävät sanaa.

Yllättävää on, ettei luokka-asteilla ole tämän enempää eroja, vaikka oppilaat ovatkin suurimman osan ajasta saman, pienen ryhmän kanssa. Voisi luulla, että pienissäkin yhteisöissä käytetään omia sanoja, ja toisaalta myös halutaan luoda yhteenkuuluvuuden tunnetta. Voi olla, että oppilaat kuitenkin kokevat kuuluvansa enemmän koulun yhteisöön kuin luokan, tai sitten ei vain ole tarvetta erottautua muista luokista. Yhteenkuuluvuutta voidaan tuoda esille myös jollain muulla tapaa kuin slangisanojen avulla, ja tämän takia eri luokkien välisessä slangissa ei ole eroja.

Esittelen tässä muutamia vertailuja toisiin koululaisslangitutkimuksiin. Koska vertailu ei kuulunut tutkimuskysymyksiini, esittelen tutkimuksen aikana esiin nousseita vertailuja tässä. Aineistoni slangisanojen muodostuskeinoista esimerkiksi tyypistämistä on käytetty melko vähän. Tämä ei kuitenkaan ole yllättävää, sillä esimerkiksi Virtain koululaisslangissa tyypisteitä esiintyy suurin piirtein saman verran (Saani-lahti - Nahkola 1991). Virtain aineistossa tyypisteitä on yhteensä 37 eli 1,6 %, kun taas oman aineiston tyypisteiden prosentuaalinen osuus on noin 2,2. Metonymian osuus koko aineistosta on 1,1 % eli toisin sanoen metonymian avulla muodostettuja sanoja on yhteensä neljä kappaletta. Tämä on yllättävä ilmiö, sillä esimerkiksi Virtain koululaisslangissa metonymiaa on 12,9 % koko aineistosta (Nahkola 1999a: 620). Toisaalta aineistoni koostuu ainoastaan kouluun liittyvistä sanoista ja Virtain koululaisslangitutkimuksessa tutkittiin koko koululaisslangia. Tämä voi olla yksi syy siihen, että metonymian osuus on vähäinen Virtain koululaisslangiin verrattuna.

Englantilaislaina *frendi* esiintyy kaksi kertaa koko aineistossa, vaikka esimerkiksi jyväs-kyläläisessä koululaisslangitutkimuksesta käy ilmi, että *frendiä* käyttää melkein joka toinen (Kuivalainen 1998: 32). Tähän voi vaikuttaa alueellisuus ja paikkakunnan koko: Outokumpu on melko pieni paikkakunta lähellä itärajaa, kun taas Jyväskylä on suurempi kaupunki keskellä Suomea. Toisaalta Kuivalaisen tutkimus on vuodelta 1998, jolloin on ollut erilaiset muoti-ilmiöt kuin nykyisin.

5.2 Tutkimuksen arviointi ja jatkotutkimusideat

Tutkiessani outokumpulaista koululaisslangia törmäsin haasteisiin, joihin en ollut osannut varautua. Jo kyselylomakkeen olisi voinut muotoilla toisin – olen kuullut käytettävän -osio osoit-tautui melko tarpeettomaksi. Alun perin sen osion tarkoitus oli olla tukena käytän itse -osiolle, mutta aineistoa tuli niin paljon, ettei olen kuullut käytettävän -osion vastauksista ollut juuri mitään hyötyä. Myös kyselylomakkeen sanoja olisi voinut muuttaa, sillä nyt siitä jäi pois esi-merkiksi joitain oppiaineita. Vaikka mietin paljon kyselylomakkeen sanoja ja kävin lomakkeen

useasti läpi, unohdin esimerkiksi kemian ja fysiikan. Toisaalta kyselylomakkeen vaillinaisuuden vaikutti varmasti myös se, ettei näin kattavaa koulumaailmaan liittyvää tutkimusta ole tehty ja näin ollen minulla ei ollut lomakkeesta mallia. Toisaalta lomakkeessa on 64 yleiskielen sanaa, joten se on jo tuollaisenaan hyvin kattava.

Avoin osio antoi uutta tietoa outokumpulaisesta koululaisslangista, ja sitä olisi voinut painottaa enemmän tutkimuksessa. Avoin osio keräsi nimenomaan sellaisia slangisanoja, joita ei ollut kyselylomakkeessa ja joita oppilaat kokevat tärkeänä kouluun liittyvänä sanastona. Jos avointa osiota olisi painottanut enemmän, olisi kyselylomakkeen tullut olla erilainen. Avoin kyselylomake olisi tuonut erilaisen lopputuloksen.

Tutkin outokumpulaista koululaisslangia Nahkolan esittelemän mallin avulla, joka ei ollut välttämättä relevantti tähän tutkimukseen. Nahkola on kehittänyt mallin oman tutkimuksensa perusteella (Saani-lahti – Nahkola 1991), jossa tutkittiin virtolaista koululaisslangia. Koska malli on kehitetty vain yhden aineiston pohjalta, se ei välttämättä sovellu kaikkiin tutkimuksiin. Aineiston pohjalta löysin muitakin muodostuskeinoja kuin Nahkolan mallissa, ja toisaalta kaikki Nahkolan esittelemät muodostuskeinot eivät koskettaneet omaa aineistoani. Nahkolan ja Saanilahden kyselylomakkeessa kysyttiin nuorten koko elämään liittyvää sanastoa, ja lomakkeen kouluun liittyvä sanasto on melko suppea. Tämä voi olla osasy syy siihen, etten pystynyt määrittelemään kaikkia aineistossani esiintyviä slangivastineita Nahkolan mallin mukaan.

Tutkielmaa tehdessäni mietin paljon sitä, kuinka relevanttia on tutkia slangia kyselylomakkeen avulla, sillä slangi on erityisesti puhuttua kieltä. Toisaalta tämän tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa millaista sanastoa outokumpulaisten yläkouluikäiset käyttävät, ei niinkään kartoittaa, kuinka paljon he käyttävät slangia puheensa lomassa. Jos tarkoituksena olisi saada tietää nuorten puheen slangia, pitäisi heidän puhettaan esimerkiksi nauhoittaa. Pohdin myös sitä, kuinka paljon aineistoni slangisanat ovat käytössä. Esimerkiksi yksittäiset maininnat kuten lukujärjestyksestä käytettävä *menu* tai ruokalasta käytettävä *taivas* voivat olla vain kertaluonteisia. Slangisanojen käytettävyyttä ei kuitenkaan pysty tutkimuksellani osoittamaan, joten otin kaikki vastaukset aineistooni.

Päätin, että otan kaikki vastaukset sellaisenaan kuin ne on kirjoitettu vastauslomakkeeseen. Näin ollen mahdollisia kirjoitusvirheitä ei ole otettu huomioon, vaan esimerkiksi äidin-kielestä käytettävä *äikka* ja lyijykynästä käytettävä *kyna* ovat omia vastineitaan (vrt. *äikkä* ja *kynä*). Koska en voinut tietää, mitä informantti on oikeasti tarkoittanut, otin slangivastineet aineistooni niiden kirjoitusasuissaan.

Aineiston keräsi äidinkielen opettaja omilla tunteillaan ja tämäkin voi vaikuttaa tutkimustuloksiin. Voi olla, että jos itse olisin mennyt paikan päälle keräämään aineistoa, lopputulos olisi ollut erilainen, koska olisin ollut oppilaille vieras. Myös se, että kyselylomakkeessa oli valmiiksi annetut sanat, vaikuttavat lopputulokseen. Jos tehtävänantona olisi ollut kouluun liittyvien slangisanojen kirjoittaminen vapaasti, ilman annettuja yleiskielen sanoja, aineisto olisi ollut erilainen. Tuolloin olisi saanut tietoa siitä, mitä oppilaat todella käyttävät ja toisaalta myös siitä, mitä he pitävät tärkeänä. Kuitenkaan silloin ei olisi saanut systemaattista tietoa eri kouluun liittyviä slangisanoja koskien, kuten nyt sai.

Olisi mielenkiintoista tutkia, kuinka kyselylomakkeen vastaukset muuttuisivat, jos vastaajina olisivat opettajat. Kouluun liittyvät sanat ovat kuitenkin myös osana opettajien elämää, joten heilläkin voi olla jotain erityisiä slangisanoja käytössä. Esimerkiksi sana oppilas, josta ei aineistossani ole yhtään slangivastinetta, voisi saada opettajilta slangivastauksia.

Tutkimusta voisi tehdä myös siitä, kuinka paljon nuoret käyttävät arkipuheessaan slangisanoja. Koska kyselylomakkeessa oli vastaajat ohjattu vastaamaan tiettyihin sanoihin, voi olla, että kaikki sanat eivät ole todellisuudessa käytössä. Lomakkeeseen vastaaminen voi olla sellainen tilanne, jossa helposti ajatellaan, että jokaiseen kohtaan tulee vastata jotain. Näin ollen aineistoni voi sisältää myös vastaustilanteessa keksittyjä sanoja, joita ei oikeasti käytetä. Tulokset olisivat luotettavammats, jos tutkittaisiin nuorten puhetta ja sitä, kuinka paljon slangisanoja käytetään.

LÄHTEET

- Björn, Ismo & Immonen, Liisa & Pennanen, Matti 2000: *Outo kumpulaisuus. Kaivoskaupungin historiaa*. Karisto Oy.
- Ikola, Osmo 1972: *Kirjakieli ja yleiskieli, puhekieli ja murre*. Sananjalka 14 s. 16–26. Turku: Suomen kielen seura.
- Karttunen, Kaarina 1979: *Nykyslangin sanakirja*. Porvoo: WSOY.
- 1989: *Stadi on hervoton pleisi*. – Jouko Vesikansa (toim.), *Nykysuomen sanavarat* s. 148–164. Juva: WSOY.
- Koivusalo, Esko 1979: *Mitä on yleiskieli ja miten se muuttuu*. – Seppo Kahila (toim.), *Elävää suomea*. Yleisradion kieliopas. Jyväskylä: Gummerrus.
- Kuivaniemi, Sirpa 1998: *Jyväskylän koululaisslangi. Havaintoja peruskoulun yläasteikäisten slangisanastosta*. Pro gradu -tutkielma, Jyväskylän yliopiston kielten laitos.
- Lappalainen, Hanna 2001: *Sosiolingvistinen katsaus suomalaisnuorten nykypuhekieleen ja sen tutkimukseen*. Virittäjä 105 s. 74–101.
- 2004: *Variaatio ja sen funktiot – Erään sosiaalisen verkoston jäsenten kielellisen variaation ja vuorovaikutuksen tarkastelua*. Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran Toimituksia 964. Helsinki: Hakapaino Oy
- Nahkola, Kari 1988: *Suomen kielen tyyppioppia: typologisia katsauksia suomen kielen rakenteeseen*. Tampereen yliopiston suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos. Tampere.
- 1999a: *Koululaisslangin sanastolähteistä*. Virittäjä 103 s. 619–623.
- 1999b: *Nykyslangin sananmuodostusoppia*. Virittäjä 103 s. 195–221.
- Niemikorpi, Antero 1996: *Liekepostista tuikeilmaisimeen ja sulhasesta kuraenkeliin. Erikoiskielten rakenteellisesta ja tyyppillisestä vaihtelusta*. Vaasan yliopiston julkaisuja, tutkimuksia 213, Kielitiede 34. Vaasa.
- Nuolijärvi, Pirkko 1987: *Sukupuoli kielellisen tuotoksen muovaajana*. – Lea Laitinen (toim.), *Isosuinen nainen. Tutkielma naisesta ja kielestä*. Helsinki: Yliopistopaino.
- Mantila, Harri 1997: *Johdanto*. – Seija Makkonen ja Harri Mantila (toim.), *Pohjoissuomalaisen puhekielen sosiolingvistinen variaatio*. Suomen ja saamen kielen ja logopedian laitoksen julkaisuja. Oulu: Oulun Yliopistopaino.
- Mielikäinen, Aila 1986: *Nykysuomen murtuvat murrerajat*. Kielikello 2/1986 s. 12–17.
- 1988: *Naiset puhekielen säilyttäjinä ja uudistajina*. – Lea Laitinen (toim.), *Isosuinen nainen. Tutkielma naisesta ja kielestä*. Helsinki: Yliopistopaino.

- Olli, Raili 1986: *Yleiskielestä poikkeava sanasto jyvaskylälaisten ja eteläpohjalaisten nuorten puhekielessä*. – Aila Mielikäinen (toim.), *Nykysuomalaisen puhekielen murros*. Jyväskylän osatutkimus, raportti 4 s. 1–32. Jyväskylä.
- Paunonen, Heikki 1982: *Suomen kielen sosiolingvistinen vaihtelu tutkimuskohteena*. – Matti Suojanen & Päivikki Suojanen (toim.), *Sosiolingvistiikan näkymiä*. Helsinki: Gaudeamus.
- 2000: *Tsennaaks stadii, bonjaaks slangii. Stadin slangin suursanakirja*. Juva: WSOY.
- Piiparinen, Pekka (toim.) 2008: *Kaivoksesta kaupungiksi. Historiateos Outokummun kaivoksesta, kaivosyhdyskunnasta ja Outokummun kaivostoiminnan jälkeisestä ajasta*. Hämeenlinna: Karisto Oy.
- Routarinne, Sara & Uusi-Hallila, Tuula (toim.) 2008: *Nuoret kielikuvassa. Kouluikäisten kieli 2000-luvulla*. Juva: Kirjapaino WS Bookwell.
- Saanilahti, Marja & Nahkola, Kari 1991: *Koululaisslangi virroilla*. Tampereen yliopisto, Virtaintutkimuksia 11. Suomen kielen ja yleisen kielitieteen laitos. Tampere: Tampereen Yliopisto
- 2000: *Suomalainen slangi kielellisenä ja sosiaalisena ilmiönä*. Sananjalka 42 s. 87–112. Vammala: Vammalan kirjapaino Oy.
- Suojanen, Matti 1982: *Koululaisslangista*. – Maija Larmola (toim.), *Kouluikäisten kieli*. Tietolipas 88. Pieksämäki: Sisälähetysseuran kirjapaino Raamattutalo.
- Turunen, Aimo 1956: *Pohjois-Karjalan murreopas*. Helsinki: Uudenmaan Kirjapaino Oy, Kustannusosakeyhtiö Otava.
- Outokummun kaupungin nettisivut: Historia. –
<http://www.outokummunkaupunki.fi/Resource.phx/sivut/sivut-outokumpu/kunta/historiaa.htx>
 5.6.2014
- Väestörekisterikeskus: Suomen asukasluvu kuukausittain, huhtikuu 2014. –
<http://vrk.fi/default.aspx?docid=8517&site=3&id=0> 5.6.2014

LIITTEET**LIITE 1****AINEISTON KAIKKI SANAT**

	Käytän itse	Olen kuullut käytettävän
koulu (8):	skole (3) vankila (3) keskitysleiri (2) pakkolaitos (2) helvetti (1) homeluola (1) kummun koulu (1) rotanloukku (1) Yhteensä 14	skole (14) opinahjo (2) diktatuuri (1) helvetti (1) Hitlerin paikka (1) homeläävä (1) keskitysleiri (1) vankila (1)
rehtori (3):	reksi (46) rexi (4) rex (1) Yhteensä 51	reksi (7)
opettaja (6):	ope (39) diktaattori (1) diktaattori Hitler (1) kinkeri (1) orjapiiskuri (1) sotasuunnitelman johtaja (1) Yhteensä 44	maikka (5) ope (3) luokanvalvoja (1) make (1)
oppilas (0):	”joku opettaja voi sanoa lapsukaisiksi” (1)	
koulu-/luokkatoveri (10):	kaveri (19) koulukaveri (5) luokkakaveri (4) ystävä (3) kameli (2) kamu (2) luokkalainen (2) toveri (2) frendi (1) koulukamu (1) <i>kutsuu nimillä (1)</i> Yhteensä 43	kaveri (2) koulukaveri (2) frendi (1) kamu (1) toveri (1)
erityisopettaja (6):	erityisope (13)	erityisope (2)

	ope (2) avustaja (1) pohjautuu nimeen (1) pohjautuu nimeen (1) pohjautuu nimeen (1) <i>kutsuu nimellä (1)</i> Yhteensä 19	pohjautuu nimeen (1) pohjautuu nimeen (1) ope (1)
terveydenhoitaja (4):	terkkari (46) terkka (2) piikkisika (1) terkari (1) Yhteensä 50	terkkari (1)
ruuanjakaja (7):	keittäjä (28) ruokalätäti (2) keittiötyyppi (1) keittiötäti (1) keittäjätäti (1) pelastaja (1) työläine (1) Yhteensä 35	keittäjä (2) jakaja (1) keittiöemäntä (1) keittiötyyppi (1) keittiötäti (1) keittäjätäti (1) soppatyyppe (1) täti (1)
koulukiusaaja (9):	kiusaaja (13) jonne (2) kovis (2) criminaali (1) dissaaja (1) pohjautuu nimeen (1) nynny (1) pahapoika (1) retu (1) <i>kutsuu nimellä (1)</i> Yhteensä 23	kiusaaja (1)
1.-luokkalainen (16):	ekaluokkalainen (14) ekaluokkalaine (4) ykkönen (3) pentu (3) pikkunen (2) skidi (2) ipana (1) jonne (1) junnu (1) mukula (1) nassikka (1) pieni (1) pikkupentu (1) ykkösluokkalainen (1)	ekaluokkalainen (3) pentu (3) Goponen (1) ipana (1) junnu (1) kakara (1) kakru (1) nappula (1) nulikka (1) pieni ihminen (1) pikkuiset (1) pirpana (1) vaahtosammutin (1) ykkösluokkalainen (1)

”ykkös”luokkalainen (1)
 ykönen (1)
Yhteensä 38

5.-luokkalainen (17):

vitosuokkalainen (12)
 vitonen (5)
 vitone (3)
 vitokset (3)
 viitosluokkalainen (2)
 alakoululainen (1)
 lapsi (1)
 nulikka (1)
 pennut (1)
 pentu (1)
 pikkunen (1)
 pikkuset (1)
 pirpanat (1)
 skidi (1)
 viitonen (1)
 viitokset (1)
 vitosuokkalaine (1)
Yhteensä 37

vitonen (3)
 pentu (2)
 alaluokkalainen (1)
 junnu (1)
 jonne (1)
 kakara (1)
 nassikka (1)
 nulikka (1)
 viidesluokkalainen (1)
 vitos oppilas (1)

7.-luokkalainen (12):

seiskaluokkalainen (9)
 seiska (9)
 seiskat (6)
 junnu (1)
 leija (1)
 myö (1)
 nuori (1)
 parhaat koska myö (1)
 rasavillit (1)
 seiskaluokkalaisten (1)
 seiskari (1)
 yläkoululainen (1)
Yhteensä 33

mopo (2)
 junnu (1)
 me (1)
 nulikka (1)
 pentu (1)
 seitsemäsluokkalainen (1)
 seiskat (1)
 seiska oppilas (1)

ahkera, menestyvä oppilas (10):

hikke (26)
 hikari (17)
 hiku (16)
 nörtti (2)
 hikuri (1)
 hikipinko (1)
 hyvä, ahkera oppilas :D (1)
 hyvä oppilas (1)
 open lellikki (1)
 pinko (1)
Yhteensä 67

hikke (9)
 hikari (5)
 nörtti (3)
 hikipinko (2)
 hikuri (2)
 hiku (1)
 mallioppilas (1)
 pinko (1)

häiritsijä, häirikkö (17):	<p>pelle (8) retu (3) kovis (2) criminaali (1) jesse (1) jonne (1) kiusaaja (1) konsta (1) K5 (1) lusmu (1) pahapoika / tyttö (1) pahis (1) pässi (1) retupelle (1) tyhmä (1) vamo (1) vamuli (1) Yhteensä 27</p>	<p>gangsta (1) kova jätkä (1) kovis (1) ongelmalapsi (1) pelle (1)</p>
oppitunti (2):	<p>tunti (42) tunnille (1) Yhteensä 43</p>	
välitunti (2):	<p>välkkä (48) välkäri (1) Yhteensä 49</p>	<p>välkkis (1)</p>
ruokatunti (12):	<p>ruokailu (22) ruokkis (9) parastunti (2) ruoka (1) ruoka-aika (1) ruokaiju (1) ruokala (1) ruokavälkkä (1) ruokis (1) syömäily (1) syönti (1) taivas!<3 (1) Yhteensä 42</p>	<p>ruokkis (6) ruokailu (3) ruoka (1)</p>
jälki-istunto (9):	<p>jälkkä (25) jälkkäri (21) istuminen (8) istunto (2) istumine (1) jälkkäri (1) jälkis (1) penalti (1) tuntine (1)</p>	<p>jälkkäri (5) istunto (2) istuminen (1) jälkkis (1) jälkkä (1)</p>

	Yhteensä 61	
pulpetti (2):	pöytä (3) pulupetti (1)	pulsa (5) pöytä (3) pulpis (1)
	Yhteensä 4	
koululaukku (2):	reppu (34) laukku (25)	laukku (3) kassi (2) reppu (1) skolelaukku (1)
	Yhteensä 59	
penaali (7):	pena (2) anaali (1) arvonpenaali (1) kynän säilytys kammio (1) pena-anaali (1) pen-aali (1) pennaali (1)	anaali (2)
	Yhteensä 8	
lyijykynä (7):	kynä (30) lyikkäri (10) lyijäri (7) lyyjäri (2) kyna (1) lyijis (1) lyykkäri (1)	lyikkäri (5) dyykkäri (1) kumi (1) kuumi (1)
	Yhteensä 52	
pyyhekumi (4):	kumi (38) pyyhkäri (13) pyykkäri (2) pyyhkis (1)	
	Yhteensä 54	
oppikirja (4):	kirja (37) koulukirja (2) kirija (1) kirjat (1)	kirja (2)
	Yhteensä 41	
lukujärjestys (4):	lukkari (35) lukari (1) menu (1) oppitunnit (1)	lukkari (4) järjestys (1) lukari (1)
	Yhteensä 38	
tietokone (9):	tietsikka (27)	tietsikka (2)

	kone (26) juuso (1) lappari (1) padi (1) pc (1) romukasa (1) skype (1) tietskari (1) Yhteensä 60	akt (1) computer (1) computeri (1) kone (1)
dokumenttikamera (4):	kamera (13) tykki (2) videotykki (1) dokkari (1) Yhteensä 17	
videotykki (3):	tykki (16) härpäke (1) video (1) Yhteensä 18	tykki (4)
kännykkä (9):	puhelin (34) känny (10) phone (2) fone (1) puheli (1) puh-elin (1) pone (1) santeri (1) telefooni (1) Yhteensä 52	känny (5) luuri (3) phone (3) kapula (2) puhelin (2) puhe-elin (2) kännykkä xd (1)
kotitehtävä (7):	läksyt (21) läksy (19) KT (3) kotiin (1) kotiläksy (1) kotis (1) tehtävät (1) Yhteensä 47	homework (1) kotari (1) kotiläksy (1)
ryhmätyö (7):	parityö (3) ryhmä (2) parittelutyö (1) päriytyö (1) rt (1) ryhmis (1) tiimi (1) Yhteensä 10	tiimityö (1) rytöpäle (1)

koe (1):	testi (1)	tentti (1) testi (1) kokkeli (1)
	Yhteensä 1	
sanakoe (4):	sanari (26) pistari (1) sanako (1) sanis (1)	sanari (4) pistari (2) sanis (2) testi (1)
	Yhteensä 29	
todistus (2):	tokari (42) toikka (1)	ka (1) tokari (1) tokkari (1) totska (1) todus (1)]
	Yhteensä 43	
Wilma-merkintä (6):	Wilma (8) merkintä (7) homma (1) rasti (1) Wilmaan (1) Wilma pilasi elämäni (1)	rikosrekisteri (2) kuolema (1) muikkari (1) poissaolo (1) Wilma pilasi elämäni (1) Wilmis (1)
	Yhteensä 19	
äidinkieli (5):	äikkä (52) äikka (2) pohjautuu nimeen (1) suomi (1) äikkää (1)	äikkä (1)
	Yhteensä 57	
historia (4):	hissa (51) hysteria (2) pohjautuu nimeen (1) snoop dogg (1)	hissa (1) snoop dog (1)
	Yhteensä 55	
matematiikka (5):	matikka (51) pohjautuu nimeen (1) pohjautuu nimeen (1) matiikka (1) mattska (1)	pohjautuu nimeen (1) mate (1) matsku (1)
	Yhteensä 55	
kotitalous (3):	kotsa (51) köksä (5) kötsä (1)	köksä (7) taikinahaukka (1) koksi (1)
	Yhteensä 57	

liikunta (3):	liikka (51) liikkaa (1) rangaistus (1) Yhteensä 53	liigliig (1)
uskonto (2):	ussa (30) snoop dogg (1) Yhteensä 31	snoop dog (1) ussa (1) ustari (1)
elämäkatsomustieto (5):	et (18) elämänjuttu (1) e-t (1) XD (1) YKO (1) Yhteensä 22	et (2) kuolemankatsomus (1)
biologia (3):	bilsa (51) pohjautuu nimeen (5) pohjautuu nimeen (1) Yhteensä 57	bilsa (1) pohjautuu nimeen (1) puistokemisti (1)
maantieto (2):	mansa (45) pohjautuu nimeen (2) Yhteensä 47	mansa (2) matsa (1) pohjautuu nimeen (1) mane (1)
englanti (2):	enkku (55) enku (1) Yhteensä 56	eiku (1)
ruotsi (7):	ruotti (8) hurri (2) svenska (2) swedu (2) alahuuli (1) rootti (1) svensson (1) Yhteensä 17	hurri (1) ruotti (1)
tietotekniikka (3):	atk (26) akt (6) tt (1) Yhteensä 33	
kuvaamataito (3):	kuvis (52) kuviss (1)	

pohjautuu nimeen (1)

Yhteensä 54

käsityö (6):

kässä (46)

kässy (2)

kässä (1)

kässäri (1)

puukässä (1)

rättikässä (1)

Yhteensä 52

kässä (1)

metallikässä (1)

rättikässä (1)

terveystieto (6):

tt (15)

terska (9)

terkkatieto (3)

terskatieto (2)

terkka (1)

terkkaa (1)

Yhteensä 31

teetee (1)

terkka (1)

terkkatieto (1)

terpantieto (1)

terska (1)

tt (1)

olla luvatta pois koulusta (9):

lintsata (35)

lintsari (5)

lintsaus (5)

lintsaa (3)

lintsaaminen (2)

pinnata (2)

hane (1)

lintsaan (1)

poissa (1)

Yhteensä 55

pinnata (3)

lintsata (2)

lintsaaminen (1)

lintsari (1)

pinnaaminen (1)

linttaapeli (1)

hankkia luvatonta tietoa kokeessa (12):

luntata (31)

lunntaaja (4)

lunntaus (4)

lunntaaminen (3)

lunntaa (2)

lunntari (2)

lunnti (2)

huijari (1)

lunntaan (1)

lunntia (1)

piratoi (1)

pyyhekumi (1)

Yhteensä 52

luntata (2)

lunntaaminen (2)

lunnti (1)

tiedon jakamine (1)

juujuu (1)

lukea kokeeseen (15):

lukea (8)

päntätä (7)

hikke (3)

kerrata (2)

päntätä (4)

hikuttaa (2)

hikari (1)

lukeminen (1)

	lukee (2)	ruvella (1)
	hikettää (1)	tuppi ruvella (1)
	hikuttaa (1)	digidigi (1)
	kulutta aika (1)	
	luen (1)	
	lukea ruvella (1)	
	lukee kokeeseen (1)	
	lukeminen (1)	
	olla hikke (1)	
	pänttäminen (1)	
	tenttaa (1)	
	Yhteensä 32	
tehdä läksyt (7):	hikke (2)	hikuttaa (1)
	tehä läksyt (2)	houmwörk (1)
	hikettää (1)	
	läksyjen tekeminen (1)	
	olla hikke (1)	
	teen läksyi (1)	
	tehdä (1)	
	Yhteensä 9	
luokka (1):	luokkis (1)	luokkahuone (1)
		stigliima (1)
	Yhteensä 1	
ruokala (3):	meluisa ruokailuhuone (1)	sikala (1)
	ruokkis (1)	
	taivas (1)	
	Yhteensä 3	
tupakointipaikka (7):	tupakkapaikka (12)	tupakkapaikka (3)
	jossai (1)	putki (2)
	kaksi metriä koulusta (1)	kuilu (1)
	putki (1)	röökipaikka (1)
	röökis (1)	tp (1)
	snäkkäri (1)	säpykkä (1), hege (1)
	tupakkarinki (1)	
	Yhteensä 18	
parakkiluokat (5):	parakit (17)	kopit (1)
	parakki (9)	parakki (1)
	kehariluokka (1)	vankila (1)
	koppi (1)	vankilat (1)
	parkkikset (1)	homeloukka (1)
	Yhteensä 29	
wc (9):	vessa (39)	veski (2)
	huussi (4)	huussi (1)
	veski (3)	käymälä (1)

hanetuspaikka (1)
 hyyskä (1)
 lukittu (1)
 parakkivessa (1)
 paskis (1)
 vesku (1)

Yhteensä 52

toiletti (1)
 likakaivo (1)

linja-auto (7):

linkka (39)
 bussi (10)
 linkki (10)
 dösä (2)
 busa (1)
 linka (1)
 linkkis (1)

bussi (6)
 dösä (3)
 buse (1)
 linkka (1)
 linkki (1)
 linkku (1)
 lintta (1)
 nysse (1)
 pussi (1)
 studis (1)

Yhteensä 64

Yhteensä 366 eri slangivastinetta ja 2 220 vastausta.

AVOIMEN OSION SANAT

Suluissa vastaajien määrä, jos sana on mainittu useammassa kuin yhdessä vastauksessa.

16 nimeen pohjautuvaa, joista kolme mainittu kahdesti
 tukarit 'tukioppilaat'

Baotian skootteri 'kuppa' (3)
 mauno 'mopoauto'
 mauto 'mopoauto' (4)
 lehtipuhallin 'skootteri'
 skode 'skootteri'

hanettaa 'juosta opettajaa / opettajia karkuun / piileskellä jostain syystä esim. luvatta sisällä
 oleskelu välitunnilla'
 hanetus 'piileskellä sisällä'
 lervata 'liukastua, kaatua'
 servaus 'laittaa toinen hiljaiseksi, ”puhua suohon”' (2)
 trolli 'pilkun viilaamista'

fyke 'fysiikka'
 köksä 'kotitalous'
 YKO 'yhteiskuntaoppi'

böögil 'takapenkki'
 Matoska 'Matovaara'

monttu 'jalkapalloareena' (2)
ruokavälkkä 'ruokailuvälitunti'
sohvat 'alakerta'

boxsi 'xbox 360'
televisio 'TV'
viivotin 'viivain'

ES 'energiajuoma'
ES 'EuroShopper'
Huomenta! 'Terve!'
Jonne 'nimeen pohjautuva'
Jonne 'kittaa ES'
vanppi, vami 'vammanen'
Young Man Cash Man 'rikas'

C8 'sekasi'
K5 ''kovis''
parsa 'paras'
school sucks 'koulu on hirveää'
5/5 'maukas, hyvä'

LIITE 2 Kyselylomake

Olet varmaan huomannut, että sinä ja koulutoverisi käytätte erilaista kieltä kuin esimerkiksi vanhempasi. Saatat itse puhua *jälkkäristä*, kun vanhempasi puhuvat *jälki-istunnosta*. Tällaista koululaisten omaa kieltä kutsutaan koululaisslangiksi. Teen pro gradu -tutkielmaani Jyväskylän Yliopistolle, ja tutkin siinä outokumpulaisten koululaisslangia. Tässä kyselylomakkeessa on yleiskielen sanoja kouluun liittyvästä sanastosta. **Kirjoita sarakkeisiin sellaisia sanoja, joita itse käytät tai olet kuullut käytettävän. Jos mieleesi tulee useampia sanoja, kirjoita ne kaikki.**

Luokka-aste: 7. 8. 9.

Sukupuoli: tyttö poika

Äidinkieli:

1. Kirjoita, mitä sanoja käytät tai olet kuullut käytettävän Kummun koulussa seuraavista yleiskielen sanoista:

Käytän itse	Olen kuullut käytettävän
koulu	
rehtori	
opettaja	
oppilas	
koulu-/luokkatoveri	
erityisopettaja	
terveydenhoitaja	
ruuanjakaja	
koulukiusaaja	
1.-luokkalainen	

Käytän itse	Olen kuullut käytettävän
5.-luokkalainen	
7.-luokkalainen	
ahkera, menestyvä oppilas	
häiritsijä, häirikkö	
oppitunti	
välitunti	
ruokatunti	
jälki-istunto	
pulpetti	
koululaukku	
penaali	
lyijykynä	
pyyhekumi	
oppikirja	
lukujärjestys	
tietokone	
dokumenttikamera	
videotykki	
kännykkä	

Käytän itse**Olen kuullut käytettävän**

kotitehtävä

ryhmätyö

koe

sanakoe

todistus

Wilma-merkintä

äidinkieli

historia

matematiikka

kotitalous

liikunta

uskonto

elämäkatsomustieto

biologia

maantieto

englanti

ruotsi

tietotekniikka

kuvaamataito

käsityö

terveystieto

Käytän itse	Olen kuullut käytettävän
olla luvatta pois koulusta	
hankkia luvatonta tietoa kokeessa	
lukea kokeeseen	
tehdä läksyt	
luokka	
ruokala	
tupakointipaikka	
parakkiluokat	
wc	
linja-auto	

2. Jos mieleesi tulee muita kouluun liittyviä sanoja, joita käytät tai olet kuullut käytettävän, kirjoita ne tähän. Kirjoita sanan perään yleiskielen vastine (esim. bilsa = biologia).

KIITOS!

t. Oiteli Lasarov

LIITE 3 Tutkimuslupa

Hyvät Kummun koulun oppilaiden huoltajat!

Olen Jyväskylän yliopiston suomen kielen ja kirjallisuuden opiskelija, ja teen tällä hetkellä pro gradu -tutkielmaa professori Minna-Riitta Luukan ohjauksessa. Aion tutkia outokumpulaisten yläkouluikäisten koululaisslangia, ja toivon Teiltä suostumusta siihen, että lapsenne saa osallistua tutkimukseen.

Aineiston keruun toteutan internetissä olevan kyselylomakkeen avulla, jonka oppilaat tekevät äidinkielen oppitunnilla. Kyselyyn vastataan nimettömästi, eikä oppilaan henkilöllisyyttä saada missään vaiheessa selville. Henkilötietojen osalta kysytään vain oppilaan sukupuolta, vuosiluokkaa ja äidinkieltä. Kerättyä aineistoa käytetään ainoastaan tutkimustarkoitukseen. Kyselyssä pyydän oppilaita kertomaan, millaisia ”omia” sanoja he käyttävät koulumaailmaan liittyvän sanaston osalta.

Pyydän Teitä täyttämään alla olevan tutkimusluvan ja palauttamaan tämän kirjeen oppilaan mukana äidinkielen opettajalle mahdollisimman pian. Vastaan mielelläni aineiston keruuseen ja tutkimukseen liittyviin kysymyksiin.

Ystävällisin terveisin

Oiteli Lasarov

oiteli.t.lasarov@student.jyu.fi

***

TUTKIMUSAINEISTON KERUULUPA

Kyllä, lapseni saa osallistua kyselytutkimukseen

Ei, lapseni ei saa osallistua kyselytutkimukseen

---

päiväys

---

vanhemman nimi

---

oppilaan nimi